

## ಸಂಧಿ ೪ – ಭೋಜನರಸವಿಭಾಗ ಸಂಧಿ

ಹರಿಕಥಾಮೃತಸಾರ ಗುರುಗಳ.....|| ಪ ||

ವನಜಜಾಂಡದೊಳುಳ್ಳಖಿಲ ಚೇ

ತನರು ಭುಂಜಿಪ ಚತುರವಿಧ ಭೋ

ಜನ ಪದಾರ್ಥದಿ ಚತುರವಿಧರಸರೂಪ ತಾನಾಗಿ ||

ಮನಕೆ ಬಂದದನುಂಡುಣಿಸಿ ಸಂ

ಹನನ ಕುಪಚಯಕರಣಕಾನಂ

ದನಿಮಿಷರಿಗಾತ್ಮಪ್ರದರ್ಶನಸುಖವನೀವ ಹರಿ || ೧ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗುಳ್ಳ, ಅಖಿಲಜೀತನರು=ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ಭುಂಜಿಪ=ತಿನ್ನುವ, ಚತುರವಿಧ=ಖಾದ್ಯ, ಪೇಯ, ಚೋಷ್ಯ, ಲೇಹ್ಯವೆಂಬ ೪ ವಿಧಗಳು. ಖಾದ್ಯವೆಂದರೆ ಅಗಿದು ತಿನ್ನುವ ಭಕ್ಷ್ಯಾದಿಗಳು. ಪೇಯವೆಂದರೆ ಕುಡಿಯುವ ಕ್ಷೀರಾದಿಗಳು. ಚೋಷ್ಯವೆಂದರೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನುಂಗುವುದು. ಲೇಹ್ಯವೆಂದರೆ ನಾಲಿಗೆಯಿಂದ ಚಪ್ಪರಿಸಿ ನುಂಗುವುದು. ಹೀಗೆ ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾದ, ಭೋಜನಪದಾರ್ಥದಿ=ಭೋಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಳಗೆ, ಚತುರವಿಧ ರಸರೂಪ=ನಾಲ್ಕು ಬಗೆಯಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ ರಸರೂಪನು. ತಾನಾಗಿ= ಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆಗಿ, ಮನಕೆಬಂದದನು=ಅವರವರ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬೇಕಾದುದನ್ನು, ಉಂಡು, ಉಣಿಸಿ, ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಉಂಡು, ಜೀವರಿಗೂ ಉಣಿಸಿ, ಸಂಹನನಕೆ=ಶರೀರಕ್ಕೆ, ಉಪಚಯ=ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು, ಕರಣಕೆ=ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ ಮನಸ್ಸು ಮೊದಲಾದ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ, ಆನಂದ=ಸುಖವನ್ನು, ಅನಿಮಿಷರಿಗೆ=ತತ್ಪ್ರಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಆತ್ಮಪ್ರದರ್ಶನ=ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದರ್ಶನ ರೂಪವಾದ, ಸುಖವನೀವ=ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವನು, ಹರಿ=ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಈ ಸಂಧಿಯಲ್ಲಿ ಭೋಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ಯಾವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳಿವೆ ಎಂಬ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾ ಅದರಲ್ಲಿ ಬರುವ ವಿಷಯಸೂಚನೆಯನ್ನು ಈ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- “ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗುಳ್ಳ ಅಖಿಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಭುಂಜಿಸುವ ನಾಲ್ಕು ಪ್ರಕಾರವಾದ ಭೋಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳೊಳಗೆ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ರುಚಿಗಳೂ ತಾನೇ ಆಗಿರುವನು.” ಷಡ್ರಸವೆಂದು ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯಾಗಿರಲು ದಾಸರಾಯರು ೪ ರಸಗಳೆಂದು ಹೇಳಿದುದರ ಅಭಿಪ್ರಾಯವೇನೆಂದರೆ:- ಷಡ್ರಸವೆಂದರೆ ಉಪ್ಪು, ಕಾರ, ಹುಳಿ, ಸಿಹಿ, ಕಹಿ, ಒಗರುಗಳೆಂಬ ೬ ವಿಧ ರಸವು. ಇಲ್ಲಿಯ ನಾಲ್ಕು ವಿಧವಾದ ರಸವು ಮಿಶ್ರವಾದವು. ಭಕ್ತ್ಯವೆಂದರೆ ಸಿಹಿಯಾದವು ಕೆಲವು, ಸಪ್ತೆ ಕೆಲವು. ಉಪ್ಪು, ಖಾರ ಮಿಶ್ರವಾದವು ಕೆಲವು. ಹೀಗೆ ಲೇಹ್ಯಾದಿಗಳಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾದ ರುಚಿಕರವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ರುಚಿರೂಪನು ತಾನಾಗಿಯೇ ಇರುವನು. ಆಯಾ ಜೀತನರೊಳಗಿದ್ದು ಅವರಿಗೆ ರುಚಿಸುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತಾನುಂಡು ಅವರಿಗುಣಿಸಿ, ಶರೀರಕ್ಕೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡಿ ಚಕ್ಷುಃ ಶ್ರೋತ್ರಾದಿ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ ಆನಂದವನ್ನು ಕೊಡಿಸಿ ತತ್ಪ್ರಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪ ಪ್ರದರ್ಶನವನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ಸುಖವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವನು.

ನೀಡದಂದದಲಿಪ್ಪ ಲಿಂಗಕೆ

ಷೋಡಶಾತ್ಮಕ ರಸವಿಭಾಗವ

ಮಾಡಿ ಷೋಡಶಕಳೆಗಳಿಗೆ ಉಪಚಯಗಳನೆ ಕೊಡುತಾ ||

ಕ್ರೋಡ ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ

ನಾಡಿಗತ ದೇವತೆಗಳೊಳಗಿ

ದ್ವಾಡುತಾನಂದಾತ್ಮ ಚರಿಸುವ ಲೋಕದೊಳು ತಾನು || ೨ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ನೀಡದಂದದಲಿ=ಪಕ್ಷಿಯ ಗೂಡಿನಂತೆ, ಇಪ್ಪ=ಇರುವ ಲಿಂಗಕೆ= ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರಕ್ಕೆ, ಷೋಡಶಾತ್ಮಕ=ಮನಸ್ಸು ೧, ಪಂಚಭೂತಗಳು ೫, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ೫, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ೫, ಹೀಗೆ ೧೬ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತದಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತದ್ರೂಪಿಯಾಗಿ, ತದಾಕಾರನಾಗಿ ಇದ್ದುದರಿಂದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಷೋಡಶಾತ್ಮಕನೆಂದು ಹೆಸರು. ಇಂತಹ ಷೋಡಶಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ರಸವಿಭಾಗವ=ರಸ=ಖಾದ್ಯ, ಪೇದ್ಯ, ಚೋಷ್ಯ, ಲೇಹ್ಯವೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ಪದಾರ್ಥಗತ ರಸಗಳನ್ನು ಭಾಗಮಾಡಿ, ಷೋಡಶ ಕಳೆಗಳಿಗೆ, ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ೧೬ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೆ, ಉಪಚಯಗಳನೆ ಕೊಡುತಾ=ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮಾಡಿಸುತ್ತ, ಕ್ರೋಡ=ವರಾಹ ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಎಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗತ=೨೨ ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿರುವ, ದೇವತೆಗಳೊಳಗಿದ್ದು, ಆಡುತ=ವಿಹಾರಮಾಡುತ್ತ, ಆನಂದಾತ್ಮ=ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿ, ಲೋಕದೊಳು, ತಾನು, ಚರಿಸುವ=ಸಂಚರಿಸುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಪಕ್ಷಿಗಳಿಗೆ ಮೇಲೆ ಅವರಕ ಭೂತವಾಗಿರುವ ಗೂಡಿನಂತೆ ಜೀವರಿಗೆ ಮೇಲೆ ಅವರಕವಾಗಿರುವ ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರಕ್ಕೆ ಷೋಡಶಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಚತುರ್ವಿಧ ರಸಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಮಾಡಿ ಉಣಿಸುವನು. ೪ ವಿಧ ರಸಗಳೆಂದರೆ, ಖಾದ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಉಪ್ಪು ಖಾರ ಮಿಶ್ರವಾದುದು ಕೆಲವು. ಕೆಲವು ಸಿಹಿ ಪದಾರ್ಥಗಳು. ಎಲ್ಲವೂ ಸೇರಿ ಖಾದ್ಯ ರಸವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು, ಇದರಂತೆ ಪೇದ್ಯದಲ್ಲೂ ಲೇಹ್ಯದಲ್ಲೂ, ಚೋಷ್ಯದಲ್ಲೂ ಇರುವುದು. ಇವುಗಳ ರುಚಿಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದನ್ನೇ ರಸವೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಈ ರಸಗಳನ್ನು ವಿಭಾಗಮಾಡಿ ಷೋಡಶ ಕಳೆಗಳಿಗೆ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಷೋಡಶ ಕಳೆ ಅಂದರೆ ಭಾಗವತ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ “ಕಲಾಶ್ಚ ಪಂಚ ಭೂತಾನಿ ಜ್ಞಾನ ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಾಣಿಚಿ ಪಂಚಪಂಚಮನಶ್ಚೇತಿ ಷೋಡಶೋಕ್ತೋಮನೀಷಿಭಿಃ” ಎಂಬ ವಾಕ್ಯದಿಂದ ಮನಸ್ಸು, ಪಂಚಭೂತಗಳು, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳೆಂಬ ಈ ೧೬ ಇಂದ್ರಿಯಗಳಿಗೂ ಪುಷ್ಟಿಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ವರಾಹರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ಥೂಲ ಶರೀರದಲ್ಲಿರುವ ೭೧ ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳಿಗಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೊಳಗಿದ್ದು ವಿಹಾರಮಾಡುತ್ತಾ ಆನಂದಸ್ವರೂಪನಾಗಿ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಚರಿಸುವನು.

**ವಾರಿವಾಚ್ಯನು ವಾರಿಯೊಳಗಿ  
ದ್ದಾರು ರಸವೆಂದೆನಿಸಿ ಮೂವ  
ತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಸ್ತ್ರೀಪುರುಷ ನಾಡಿಯೊಳು ತದ್ರೂಪ ||  
ಧಾರಕನು ತಾನಾಗಿ ಸರ್ವಶ  
ರೀರಗಳಲಿ ಅಹಶ್ಚ ರಾತ್ರಿ ವಿ  
ಹಾರ ಮಾಳ್ವನು ಬೃಹತಿಯೆಂಬ ಸುನಾಮದಿಂಕರೆಸಿ || ೩ ||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ವಾರಿವಾಚ್ಯನು=ಉದಕನಾಮಕನಾಗಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ವಾರಿಯೊಳಗಿದ್ದು=ಉದಕದೊಳಗಿದ್ದು, ಆರು ರಸವೆಂದೆನಿಸಿ=ಷಡ್ರಸ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿಯೂ, ಮೂವತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಸ್ತ್ರೀ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮೂವತ್ತಾರುಸಾವಿರ=ಪುರುಷ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತದ್ರೂಪಧಾರಕನು=ನಾಡಿಗಳ ರೂಪಧಾರಕನು ತಾನಾಗಿ, ಸರ್ವಶರೀರಗಳಲಿ=ಎಲ್ಲರ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಅಹಶ್ಚ=ಹಗಲು, ರಾತ್ರಿ=ರಾತ್ರಿಕಾಲಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಬೃಹತಿಯೆಂಬ ಸುನಾಮದಿ=ಬೃಹತೀ ಎಂಬ ಛಂದಸ್ಸಿನ ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ, ಕರಸೀ=ಪ್ರಾಜ್ಞರಿಂದ ಕರಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ, ವಿಹಾರಮಾಳ್ವನು=ವಿಹಾರಮಾಡುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಉದಕ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಉದಕಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯನಾಗಿದ್ದು ಆ ಉದಕ ತತ್ವದ ಮಾತ್ರಾಗುಣವಾದ ಆರುವಿಧ ರಸಗಳು ಅಂದರೆ ಸಿಹಿ, ಕಹಿ, ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಖಾರ, ವಗರುಗಳೆಂಬ ಆರು ರಸಗಳ ನಾಮವನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು. ಮತ್ತು ೩೬ ಸಾವಿರ ಸ್ತ್ರೀ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ೩೬ ಸಾವಿರ ಪುರುಷ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನಾಡಿಗಳ ರೂಪವನ್ನು ತಾನೇ ಧರಿಸಿ ಇರುವನು. ಈ ದೇಹದೊಳಗೆ ಬಲಭಾಗದಲ್ಲಿ ೩೬ ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳೂ, ಎಡಭಾಗದಲ್ಲಿ ೩೬ ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳಿರುವುವು. ಎಡಭಾಗದ ನಾಡಿಗಳು ಸ್ತ್ರೀ ನಾಡಿಗಳೆಂತಲೂ, ಬಲಭಾಗದ ನಾಡಿಗಳಿಗೆ ಪುರುಷ ನಾಡಿಗಳೆಂತಲೂ ಹೆಸರು, ಒಂದು ವರಕ್ಕೆ ೩೬೦ ಹಗಲು, ೩೬೦ ರಾತ್ರಿಗಳಂತೆ ಮನುಷ್ಯರ ಆಯುಃಪ್ರಮಾಣಭೂತವಾದ ೧೦೦ ವರಗಳಿಗೆ (೩೬೦೦೦) ಮೂವತ್ತಾರುಸಾವಿರ ಹಗಲು, ೩೬ ಸಾವಿರ ರಾತ್ರಿಗಳು ಆಗುವುವು. ಈ ಹಗಲು ರಾತ್ರಿಗಳ ಅಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೇ ಈ ನಾಡಿಗಳಿಗೂ ಅಭಿಮಾನಿಗಳಾಗಿರುವರು. ಈ ಸ್ತ್ರೀ ಪುರುಷ ನಾಡಿಗಳಿಗೆ ದಿವಾ ನಾಡಿಗಳೆಂತಲೂ, ರಾತ್ರಿ ನಾಡಿಗಳೆಂತಲೂ ವ್ಯವಹಾರ ಉಂಟು. ಆದ್ಯಂತ ೭೧ ಸಾವಿರ ನಾಡಿಗಳ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಚ್ಚಬ್ದ ವಾಚ್ಯನಾಗಿದ್ದುದರಿಂದ ಬೃಹತೀ ಎಂಬ ನಾಮವು ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಪ್ರಾಪ್ತವಾದುದು. ಇಂತಹ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾ ನಾಡಿಗತನಾಗಿ ವಿಹಾರಮಾಡುವನು.

**ಆರುರಸ ಸತ್ವಾದಿ ಭೇದದ  
ಲಾರುಮೂರಾಗಿಹವು ಸಾರಾ  
ಸಾರನೀತಾ ಪ್ರಚುರಖಂಡಾಖಂಡ ಚಿತ್ಪ್ರಚುರ  
ಈರಧಿಕ ಎಪ್ಪತ್ತುಸಾವಿರ  
ಮಾರಮಣನ ರಸಾಖ್ಯರೂಪ ಶ  
ರೀರದಲಿ ಭೋಜ್ಯಸುಪದಾರ್ಥದಿ ತಿಳಿದುಭುಂಜಿಪುದು || ೪ ||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಆರುರಸ=ಹುಳಿ, ಉಪ್ಪು, ಮೊದಲಾದ ಆರು ರಸಗಳು, ಸತ್ವಾದಿಭೇದದಲಿ=ಸಾತ್ವಿಕ, ರಾಜಸ, ತಾಮಸವೆಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಆರು ಮೂರಾಗಿಹವು (೬X ೩=೧೮) ಹದಿನೆಂಟು ಆಗಿರುವವು. ಸಾರಾಸಾರ=ಸಾರ ಅಸಾರವೆಂತಲೂ, ನೀತ ಅಪ್ರಚುರವೆಂತಲೂ, ಖಂಡ ಅಖಂಡವೆಂತಲೂ, ಚಿತ್ಪ್ರಚುರವೆಂತಲೂ, ಈರಧಿಕ ಎಪ್ಪತ್ತುಸಾವಿರ=ಎರಡು ಹೆಚ್ಚು ೭೦ ಸಾವಿರವೆಂದರೆ ೭೧ ಸಾವಿರಗಳಾಗುವುವು. ಮಾರಮಣನ =ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯ, ರಸಾಖ್ಯರೂಪ=೭೧ ಸಾವಿರ ರಸಶಬ್ದ ವಾಚ್ಯವಾದ

ರೂಪಗಳನ್ನು ಶರೀರದಲಿ=ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿಯೂ ಭೋಜ್ಯ ಸುಪದಾರ್ಥದಿ=ಭೋಜನಮಾಡುವ ಉತ್ತಮ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತಿಳಿದು=ಚಿಂತಿಸಿ, ಭುಂಜಿಪುದು=ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಷಡ್ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತನಮಾಡಬೇಕಾದ ಕ್ರಮವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ರಸಗಳು ಉಪ್ಪು, ಹುಳಿ, ಖಾರ, ಸಿಹಿ, ಕಹಿ, ವಗರು ಎಂದು ಆರು ಪ್ರಕಾರಗಳಿರುವುವು. ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾತ್ವಿಕ ಭಾಗವೆಂತಲೂ, ರಾಜಸ ಭಾಗವೆಂತಲೂ, ತಾಮಸ ಭಾಗವೆಂತಲೂ ಮೂರು ಭಾಗಗಳಾಗಿರುವುವು. ಹೀಗೆ ೬X೩ = ೧೮ ಭಾಗಗಳಾಗಿರುವುವು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಸಾರಾಸಾರ, ನೀತಾಪ್ರಚುರ, ಖಂಡಾಖಂಡ, ಚಿತ್ಪ್ರಚುರಗಳೆಂಬ ನಾಲ್ಕು ದ್ವಂದ್ವಗಳು ಸಂಬಂಧಿಸಿರುವುವು.

ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ಸಾತ್ವಿಕಭಾಗವೂ ರಾಜಸರಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗ ಮಿಶ್ರವಾದ ಸಾತ್ವಿಕಭಾಗವೂ ಶೇರಿದ ಭಾಗವು ಸಾರವೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅಸಾರವೆಂದರೆ ತಾಮಸಭಾಗವು, ರಾಜಸ ಮಿಶ್ರವಾದ ತಾಮಸ ಭಾಗವು ಸಹ ಅಸಾರವೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಹೀಗೆ ರಜೋಗುಣವನ್ನು ಎರಡು ಭಾಗ ಮಾಡಿ ಸತ್ಯಗುಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧಭಾಗವನ್ನು ತಮೋಗುಣದಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವುದರಿಂದ ಸಾರ ಅಸಾರವೆಂದು ಎರಡು ಭಾಗಗಳು ಏರ್ಪಡುವುವು. ಈ ಸಾರಾಸಾರಾಗಳೆರಡು ೧೮ರಲ್ಲಿ ೧ ಭಾಗವಾಯಿತು. ಇದರಲ್ಲಿ ನೀತವೆಂತಲೂ ಅಪ್ರಚುರವೆಂತಲೂ ಎರಡು ಪ್ರಕಾರವಾದ ದ್ವಂದ್ವವು ಮತ್ತೊಂದು ಭಾಗವಾಗಿ ಸೇರುವುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ:- ನೀತವೆಂದರೆ ನಾಲಿಗೆಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವ ಸಿಹಿ ಮೊದಲಾದುದು. ಅಪ್ರಚುರವೆಂದರೆ ಶಿಹಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಬಂಧಿಸಿ ಭುಂಜಿಸುವವರಿಗೆ ಗೋಚರಿಸದಿರುವ ಕಹಿ ಮೊದಲಾದವು ಎಂದರ್ಥ. ಅಂದರೆ, ಕಹಿ, ಶಿಹಿ ಮೊದಲಾದ ಒಂದೊಂದು ರಸದಲ್ಲಿಯೂ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರಿಸುವ ಉಪ್ಪಿನಲ್ಲಿನ ಉಪ್ಪು ಹುಳಿಯೊಳಗಣ ಹುಳಿ ರಸಗಳ ಹೊರತು ಉಳಿದ ೫ ರಸಗಳೂ ಸಹ ಮಿಶ್ರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುವು. ಅವು ನಮಗೆ ಗೋಚರವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಉಪ್ಪಿನಲ್ಲಿರುವ ಉಪ್ಪಿನ ರಸಕ್ಕೆ ನೀತವೆಂತಲೂ, ಅದರಲ್ಲಡಗಿರುವ ಉಳಿದ ೫ ರಸಗಳಿಗೆ ಅಪ್ರಚುರವೆಂತಲೂ ಹೆಸರು. ಇವೆರಡೂ ಒಂದರಲ್ಲಿಯೇ ಅಡಗಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಎರಡನ್ನೂ ಒಂದೇ ಭಾಗವೆಂದು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ಖಂಡವೆಂತಲೂ ಅಖಂಡವೆಂತಲೂ ಒಂದು ದ್ವಂದ್ವಭಾಗವು ಏರ್ಪಡುವುದು. ಖಂಡವೆಂದರೆ ಒಂದು ರಸದಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ರಸವನ್ನು ಸೇರಿಸಿ ಆ ರಸದ ರುಚಿಯನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದಕ್ಕೆ ಹೆಸರಾಗುವುದು. ಸಾರು ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಹುಳಿಯನ್ನು ಹಾಕಿ ಅದನ್ನು ಖಂಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಉಪ್ಪನ್ನೂ ಖಾರವನ್ನೂ ಹಾಕುವರು. ಹೀಗೆ ಪದಾರ್ಥಾಂತರ ಸಂಮೇಳನದಿಂದ ರುಚಿಭೇದ ಏರ್ಪಡುವುದಕ್ಕೇನೇ ಖಂಡವೆನ್ನುವರು. ಒಂದರಲ್ಲಿ ರಸಾಂತರ ಮಿಶ್ರಮಾಡದೆ ಇರುವ ಶಿಹಿ ಮೊದಲಾದ ರಸಕ್ಕೆ ಅಖಂಡವೆಂದು ಹೆಸರು. ಹೀಗೆ ಇವೆರಡೂ ಶೇರಿ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿರುವುದು. ಮತ್ತು ಸತ್ವರಜಸ್ಸಂಬಂಧವಾದ ಸಾರಪದಾರ್ಥವು ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೆ ಸುಖಕರವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಚಿತ್ ಎಂದು ಹೆಸರಾಗುವುದು. ತಾಮಸ ರಾಜಸ ಸಂಬಂಧವಾದ ಅಸಾರ ಪದಾರ್ಥವು ನೀಚರಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ಗೋಚರವಾಗುವುದರಿಂದ ಪ್ರಚುರವೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಅಂತು ಈ ೪ ದ್ವಂದ್ವಗಳು ಆ ೧೮ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಅರ್ಧ ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸವಾಗಿಯೂ, ಅರ್ಧ ತಾಮಸ ರಾಜಸವಾಗಿಯೂ ಎರಡು ಭಾಗವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಸಾರಾಸಾರಾದಿ ೪ ದ್ವಂದ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಸಾರಾದಿಗಳು ಸಾತ್ವಿಕ ರಾಜಸಕ್ಕೂ ಅಸಾರಾದಿಗಳು ರಾಜಸ ತಾಮಸಕ್ಕೂ ಸೇರಿರುವುವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಈ ೪ ದ್ವಂದ್ವಗಳನ್ನು ೪ ಭಾಗವನ್ನಾಗಿ ಭಾಗಿಸಿರುವರು. ಆದುದರಿಂದ ೧೮X೪=೭೨ ಆದವು. ಈ ೭೨ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಾದಿ ಸಹಸ್ರ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಅಂತು ೭೨X೧೦೦೦=೭೨೦೦೦ ಹೀಗೆ ಗುಣಾಕಾರಮಾಡಲು ೭೨ ಸಹಸ್ರವಾಗುವುದು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ೭೨ ಸಹಸ್ರ ರಸರೂಪದಿಂದಲೂ ಭೋಜ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ರಸರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಚಿಂತಿಸಿ ಭೋಜನ ಮಾಡಬೇಕು.

ಕ್ಷೀರಗತರಸರೂಪಗಳು ಮುಂ  
ನೂರು ಮೇಲೈವತ್ತು ನಾಲ್ಕು  
ಚಾರುಘೃತಗತರೂಪಗಳು ಇಪ್ಪತ್ತರೊಂಭತ್ತು ||  
ಸಾರಗುಡದೊಳಗೈದು ಸಾವಿರ  
ನೂರು ಒಂದು ಸುರೂಪದ್ವಿಸಹ  
ಸ್ತಾರೆರಡುಶತಪಂಚವಿಂಶತಿ ರೂಪ ಫಲಗಳಲಿ || ೫ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಕ್ಷೀರಗತರಸರೂಪಗಳು=ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಇರುವ ರಸದೊಳಗಿನ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು, ಮುನ್ನೂರು ಮೇಲೈವತ್ತುನಾಲ್ಕು= ೩೫೪, ಚಾರು=ಮನೋಜ್ಞವಾದ, ಘೃತಗತ=ತುಪ್ಪದೊಳಗಿನ, ರೂಪಗಳು=ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು. ಇಪ್ಪತ್ತರೊಂಭತ್ತು=೨೯, ಸಾರ=ಸಾರಭೂತವಾದ, ಗುಡದೊಳಗೆ=ಬೆಲ್ಲದೊಳಗೆ, ಐದುಸಾವಿರ ನೂರವಂದು=೫೧೦೧ ಸುರೂಪ=ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು, ಫಲಗಳಲಿ=ಫಲಗಳಲ್ಲಿ, ದ್ವಿಸಹಸ್ರ=ಎರಡು ಸಾವಿರ, ಆರೆರಡುಶತ=೬+೨=೮ ನೂರ, ಪಂಚವಿಂಶತಿ=೨೫ (ಒಟ್ಟು ೨೮೨೫) ರೂಪ=ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು ಇರುವವೆಂದು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಿಂದ ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಷಡ್ರಸಗತ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ ಈಗ ಕ್ಷೀರಾದಿಗತ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕ್ಷೀರದಲ್ಲಿರುವ ಮಧುರ ರಸದಲ್ಲಿ ೩೫೪ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಕು. ಉತ್ತಮವಾದ ತುಪ್ಪದೊಳಗೆ ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಭತ್ತು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನೂ, ಬೆಲ್ಲದೊಳಗೆ ೨೫೦೧ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಫಲಗಳಲ್ಲಿರುವ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ೨೮೨೫ ರೂಪಗಳನ್ನೂ ಚಿಂತಿಸಬೇಕು.

ವಿಶದಸ್ಥಿರ ತೀಕ್ಷ್ಣವು ನಿರಹರ  
ರಸಗಳಲಿ ಮೂರೈದುಸಾವಿರ  
ತ್ರಿಶತನವರೂಪಗಳ ಚಿಂತಿಸಿ ಭುಂಜಿಪದು ವಿಷಯ ||  
ಶ್ವಸನ ತತ್ತ್ವೇಶರೋಳಗಿದ್ದೀ  
ಪೆಸರಿನಿಂದಲಿ ಕರೆಸುವನು ಧೇ  
ನಿಸಿದರೀಪರಿ ಮನಕೆ ಪೊಳೆವನು ಬಲ್ಲ ವಿಬುಧರಿಗೆ || ೬ ||

**ಪದಾರ್ಥ:-** ರಸಗಳಲಿ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಕ್ಷೀರ, ಫೃತ, ಬೆಲ್ಲ, ಫಲ ಇವುಗಳ ರಸಗಳಲ್ಲಿ (ಕ್ರಮವಾಗಿ ವಿಶದ=೩೫೪, ಸ್ಥಿರ=೨೯, ತೀಕ್ಷ್ಣ ೫೦೦೧, ನಿರಹರ ೨೮೨೫ ಹೀಗೆ ಇರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಕೂಡಿ) ಮೂರೈದು ಸಾವಿರ ತ್ರಿಶತನವ=೩+೫=೮ ತ್ರಿಶತ =೩೦೦ ನವ=೯ ಅಂತು ೮೩೦೯, ರೂಪಗಳ= ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು, ಚಿಂತಿಸಿ, ವಿಷಯ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ವಿಷಯವಾದ ಭೋಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು, ಭುಂಜಿಪುದು= ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಶ್ವಸನತತ್ತ್ವೇಶರೋಳಗಿದ್ದು=ಚಿತ್ತಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ವಾಯುದೇವರು ಮೊದಲಾದ ತತ್ತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳೊಳಗಿದ್ದು, ಈ ಪೆಸರಿನಿಂದಲಿ=ವಿಶದ ಸ್ಥಿರ ಮೊದಲಾದ ನಾಮದಿಂದ, ಕರೆಸುವನು=ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವನು. ಈ ಪರಿ=ಈ ರೀತಿಯಾಗಿ, ಧೇನಿಸಿದರೆ=ಧ್ಯಾನಮಾಡಿದರೆ, ಬಲ್ಲ=ತಿಳಿದ, ವಿಬುಧರಿಗೆ=ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ, ಮನಕೆ=ಮನಸ್ಸಿಗೆ, ಪೊಳೆವನು=ತೋರಿಬರುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಅಕ್ಷರಗಳಮೇಲೆ ಸಂಖ್ಯಾ ಸೂಚಿಸುವ ಸಂಪ್ರದಾಯವು ಜ್ಯೋತಿಷಕಾರರು, ಶಾಸ್ತ್ರಕಾರರು ಸಹ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದರ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆಂದರೆ:- ಕಾದಿನವ, ಟಾದಿ ಪಂಚ, ಪಾದಿ ಪಂಚ, ಯಾದಿ ದಶ, ಇದರರ್ಥ 'ಕ' ಮೊದಲು 'ಜ' ಎಂಬ ಅಕ್ಷರ ಬಿಟ್ಟು 'ಇ' ವರೆಗೂ ಎಣಿಸಿದರೆ ೯ ಅಕ್ಷರಗಳು ಆಗುವುವು. 'ಟ' ಮೊದಲು 'ಣ' ವರೆಗೂ ೫ ಅಕ್ಷರಗಳು. 'ತ' ಮೊದಲು 'ನ' ವರೆಗೂ ೫ ಅಕ್ಷರಗಳು. 'ಪ' ಮೊದಲು 'ಮ' ವರೆಗೂ ೫ ಅಕ್ಷರಗಳು. 'ಯ' ಮೊದಲು 'ಕ್ಷ' ವರೆಗೂ ೧೦ ಅಕ್ಷರಗಳು. ಹೀಗೆ ಸಂಖ್ಯಾ ಮಾಡುವ ಪದ್ಧತಿ ಇರುವುದು. "ಅಂಕಾನಾಂ ವಾಮತೋಗತಿಃ" ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ಕ್ರಮವಾಗಿ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬರೆದು ಯಡದಿಂದ ಗಣನೆಮಾಡಬೇಕು. ಹಾಗೆ ಇಲ್ಲಿ ವಿಶದ, ಸ್ಥಿರ, ತೀಕ್ಷ್ಣ, ನಿರಹರ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಇದರಲ್ಲಿ 'ವಿಶದ' ಎಂಬ ಪದದಲ್ಲಿ ವಿ=೪, ಶ=೫, ದ=೩ ಹೀಗೆ ೪೫೩ ಆಯಿತು. ಇದನ್ನು ಎಡದಿಂದ ಓದಿದರೆ ೩೫೪ ಬರುವುದು. ಇವು ಕ್ಷೀರಗತ ರೂಪಗಳೆಂದು ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಿಂದ ಹೇಳಿರುವರು ಮತ್ತು ಸ್ಥಿರ ಇದರಲ್ಲಿ 'ಸ್' ಎಂಬ ಅಕ್ಷರವನ್ನು ಗ್ರಹಣ ಮಾಡಿದರೆ ೭ ಆಯಿತು. 'ಥಿ' ೨. 'ಸ್ಥಿ' ಒತ್ತಕ್ಷರವಾದುದರಿಂದ ಎರಡನ್ನು ಒಂದಾಗಿ ಸೇರಿಸಬೇಕು. ಅಂದರೆ ೭+೨=೯ ಎಂದು ಭಾವ. 'ರ' ೨ ಅಂತು ೯೨ ಎಂತಾಯಿತು. ಇದನ್ನು ಎಡದಿಂದ ಓದಿದರೆ ೨೯ ಆಗುವುದು. ಇವು ಫೃತದಲ್ಲಿನ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳು. ತೀಕ್ಷ್ಣ=ತೀ=೧, 'ಕ್ಷ'=೧೦, 'ಣ'=೫ ಇದನ್ನು ಎಡಮಾಡಬೇಕು. ಇದರಲ್ಲಿ ೧೦ ಎರಡು ಸ್ಥಾನ ಉಳ್ಳುದಾದುದರಿಂದ ಅದನ್ನು ಎಡದಿಂದ ಓದಿದರೆ ೦೧ ಹೀಗಾಗುವುದು. ಅಂತು ೧೦೧೫ ಇವು ಎಡದಿಂದ ಓದಿದರೆ ೫೦೧೧ ಆಗುವುದು. ಇವು ಗುಡಗತ ರಸರೂಪಗಳು. ನಿರಹರ=ನಿ=೫, ರ=೨, ಹ=೮, ರ=೨, ಅಂತು ೫೨೮೨ ಇವು ಎಡದಿಂದ ಎಣಿಸಿದರೆ ೨೮೨೫ ಆಗುವುದು. ಇವು ಫಲಗತ ರಸವೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಹೀಗೆ ಮೇಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುಕೂಡಿಸಿದರೆ ೮೩೦೯ ಆಗುವುವು. ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಯೋಗ್ಯವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವಾಗ ಈ ರೂಪಗಳನ್ನು ಆಯಾ ರಸಗಳಲ್ಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ ಭುಂಜಿಸಬೇಕು. ಈ ದೇಹದೊಳಗೆ ಇರುವ ಚಿತ್ತಾಭಿಮಾನಿಯಾದ ವಾಯುದೇವರು ಮೊದಲಾದ ೨೦ ತತ್ತ್ವೇಶರೋಳಗಿದ್ದು ವಿಶದಾದಿ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವನು. ಹೀಗೆ ಧ್ಯಾನ ಮಾಡಿದರೆ ತಿಳಿದ ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಗೆ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಆ ರೂಪಗಳು ಗೋಚರವಾಗುವುವು.

ಕಪಿಲ ನರಹರಿ ಭಾರ್ಗವತ್ರಯ  
ವಪುಷ ನೇತ್ರದಿ ನಾಶಿಕಾಸ್ಥದಿ  
ಶಫರನಾಮಕ ಜಿಹ್ವೆಯಲಿ ದಂತದಲಿ ಹಂಸಾಖ್ಯಾ ||  
ತ್ರಿಪದಿಪಾದ್ಯಹಯಾಸ್ಯ ವಾಚ್ಯದೊ  
ಪರಿಮಿತ ಸುಖಪೂರ್ಣ ಸಂತತ  
ಕೃಪಣರೋಳಿದ್ಧವರವರ ರಸ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕೊಡುವಾ || ೭ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಕಪಿಲ=ಕಪಿಲನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನು, ನರಹರಿ=ನರಸಿಂಹರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಭಾರ್ಗವ=ಪರಶುರಾಮನು, ತ್ರಯ=ಈ ಮೂರು ರೂಪಗಳು, ವಪುಷ=ಶರೀರದ, ನೇತ್ರದಿ=ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನಾಶಿಕ=ಮೂಗಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಆಸ್ಯದಿ=ಬಾಯಿ-ಯಲ್ಲಿಯೂ, ಶಫರನಾಮಕ=ಮತ್ಸ್ಯನಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಜಿಹ್ವೆಯಲಿ=ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹಂಸಾಖ್ಯಾ=ಹಂಸನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನು, ದಂತದಲಿ=ಹಲ್ಲುಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತ್ರಿಪದಿಪಾದ್ಯ=ತ್ರಿ=ವೇದಗಳ, ಪ್ರತಿಪಾದ=ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ, ಹಯಾಸ್ಯ=ಹಯಗ್ರೀವನಾಮಕನು, ವಾಚ್ಯದೋಳ್=ವಾಕ್ಯದೊಳಗೂ, ಹೀಗೆ ಅಪರಿಮಿತ=ಪರಿಮಿತಿ ಇಲ್ಲದ, ಸಂತತ= ನಿರಂತರವಾದ, ಸುಖಪೂರ್ಣ= ಆನಂದಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಕೃಪಣರೋಳ್=ಅಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಾದ ಜನರೊಳಗೆ, ಇದ್ದು, ಅವರವರ= ಆಯಾ ಜೀವರ=ತತ್ವದಿಂದ್ರಿಯಗಳಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಿಷಯಗಳನ್ನು, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ=ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕೊಡುವ=ಜೀವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಕಪಿಲನಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ಶರೀರದ ನೇತ್ರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ನರಸಿಂಹರೂಪಿಯಾದವನು ಮೂಗಿನೊಳಗೂ, ಭಾರ್ಗವ=ಪರಶುರಾಮನು, ಆಸ್ಯದಿ= ಬಾಯಿಯೊಳಗೂ, ಹೀಗೆ ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳು ಈ ಮೂರು ಇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿರುವರು. ಮತ್ಸ್ಯನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಾಲಿಗೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಹಂಸನಾಮಕನು ದಂತಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇರುವನು. ತ್ರಿ ಎಂದರೆ ವೇದಗಳಿಗೆ ಹೆಸರು. ಭಾಗವತ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ “ಸ್ತ್ರೀ ಶೂದ್ರ ದ್ವಿಜ ಬಂಧೂನಾಂ ತ್ರಯೀ ನಶ್ರುತಿ ಗೋಚರಾ” ಸ್ತ್ರೀಯರು, ಶೂದ್ರರು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣಾಭಾಸರು ಇವರುಗಳಿಗೆ, ತ್ರಯೀ=ವೇದವು ಶ್ರುತಿ ಗೋಚರವಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೆ ತ್ರಯೀ ಶಬ್ದವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ‘ತ್ರಿ’ ಎಂದು ಉಪಯೋಗಿಸಿರುವರು. ಇಂತಹ ವೇದ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಹಯಗ್ರೀವನು ವಾಕ್ಯದೊಳಗೆ ಇರುವನು. ಹೀಗೆ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಅಪರಿಮಿತಾನಂದ ಪೂರ್ಣನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, “ಕೃಪಣಯೋಃಜಿತೇಂದ್ರಿಯಃ” ಎಂಬ ಭಾಗವತ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಕೃಪಣನೆಂದರೆ ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹಮಾಡಲು ಶಕ್ತನಲ್ಲದವನು. ಇಂತಹ ಜನರೊಳಗಿದ್ದು ಅವರವರ ರಸ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಅಂದರೆ ವಿಷಯಭೋಗವೆಂದರ್ಥ.

ಕಣ್ಣೊಳಗಿದ್ದು ನೋಡುವನು. ಮೂಗಿನೊಳಗಿದ್ದು ಆಘ್ರಾಣಿಸುವನು. ಬಾಯೊಳಗಿದ್ದು ಭುಂಜಿಸುವನು. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಮಾಡಿ ಅವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವನು. ಅಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೊಳಗಿದ್ದು ಎಂದು ಏಕೆ ಹೇಳಿದರೆಂದರೆ ಜಿತೇಂದ್ರಿಯರಿಗೆ ಭಗವದ್ವ್ಯತಿರಿಕ್ತ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಅಭಿಲಾಷೆ ಇರುವುದಿಲ್ಲವಾದುದರಿಂದ ಅಜಿತೇಂದ್ರಿಯರೊಳಗಿದ್ದು ಆ ವಿಷಯಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದರಿಂದ ಜೀವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದು.

ನಿರುಪಮಾನಂದಾತ್ಮ ಹರಿ ಸಂ  
ಕರುಷಣ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರೂಪದಿ  
ಇರುತಿಹನು ಭೋಕ್ತೃಗಳೊಳಗೆ ತಚ್ಚಕ್ರಿದನು ಎನಿಸಿ ||  
ಕರೆಸುವನು ನಾರಾಯಣನಿರು  
ದ್ಧರಡುನಾಮದಿ ಭೋಜ್ಯವಸ್ತುಗ  
ನಿರುತ ತರ್ಪಕನಾಗಿ ತೃಪ್ತಿಯನೀವ ಚೇತನಕೆ || ೮ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ನಿರುಪಮಾನಂದಾತ್ಮ=ಉಪಮಾನ ರಹಿತನಾದ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪನಾದ, ಹರಿ=ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಸಂಕರ್ಷಣ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಭೋಕ್ತೃಗಳೊಳಗೆ= ಭೋಜನ ಮಾಡುವವರೊಳಗೆ, ಇರುತಿಹನು= ವಾಸವಾಗಿರುವನು. ತಚ್ಚಕ್ರಿದನು= ಭೋಜನ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಕೊಡುವವನು ಎಂದು ಪ್ರಖ್ಯಾತನಾಗಿ, ಕರೆಸುವನು=ಸರ್ವಭೋಕ್ತನೆಂದು ಜ್ಞಾನಿಗಳಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳಲ್ಪಡುವನು. ನಾರಾಯಣನಿರುದ್ಧರೆಡು ನಾಮದಿ=ನಾರಾಯಣ ಅನಿರುದ್ಧರೆಂಬ ಎರಡು ನಾಮಗಳಿಂದ ಭೋಜ್ಯವಸ್ತುಗ=ಭೋಜನ ಪಾನ ಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಾದ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿದ್ದು, ನಿರುತ=ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ತರ್ಪಕನಾಗಿ=ಜೀವರುಗಳನ್ನು ಭೋಜನಮಾಡುವಂತೆ ಮಾಡಿ, ಜೀವರಿಗೆ, ತೃಪ್ತಿಯನು, ಈವ=ಕೊಡುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಉಪಮಾನರಹಿತವಾದ ಆನಂದ ಸ್ವರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಸಂಕರ್ಷಣ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳಿಂದ ಭೋಜನ ಮಾಡುವವರೊಳಗಿದ್ದು ಭೋಜನ ಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಜೀವರಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಭೋಜನಶಕ್ತಿಪ್ರದನೆಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು. ನಾರಾಯಣ ಅನಿರುದ್ಧ ಈ ಎರಡು ರೂಪಗಳಿಂದ ಭೋಜನ ಪಾನಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಲರ್ಹವಾದ ಅನ್ನೋದಕಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಜೀವರನ್ನು ಭುಂಜಿಸುವಂತೆ ಮಾಡಿ ಆ ಜೀವರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವನು.

ವಾಸುದೇವನು ಒಳಹೊರಗೆ ಅವ  
ಕಾಶ ಕೊಡುವ ನಭಸ್ಥನಾಗಿ ರ  
ಮಾ ಸಮೇತ ವಿಹಾರಮಾಳ್ವನು ಪಂಚರೂಪದಲಿ ||

**ಆ ಸರೋರುಹಸಂಭವಾಭವ  
ವಾಸವಾದ್ಯಮರಾದಿ ಚೇತನ  
ರಾಶಿಯೊಳಹನೆಂದು ಅರಿತವನೆ ಕೋವಿದನು || ೯ ||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ವಾಸುದೇವನು=ವಾಸುದೇವಾತ್ಮಕನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಒಳಹೊರಗೆ=ಶರೀರಗಳ ಒಳಗಿನ ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಗೂ ಸಹ ಇರುವನು, ನಭಸ್ತನಾಗಿ= ಆಕಾಶದೊಳಗಿದ್ದು, ಅವಕಾಶಕೊಡುವನು=ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಶ್ವಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಸೆಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಹೊರಗೆ ಶ್ವಾಸಾದಿಗಳನ್ನು ಬಿಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಪಂಚರೂಪದಲಿ=ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ಐದು ರೂಪಗಳಿಂದ, ರಮಾಸಮೇತ=ಶಾಂತಿ ಕೃತಿ ಮೊದಲಾದ ೫ ರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸಮೇತನಾಗಿ, ವಿಹಾರಮಾಳ್ಳನು=ಈ ಶರೀರದೊಳಗಿದ್ದು ವಿಹರಿಸುವನು. ಆ ಸರೋರುಹ ಸಂಭವ=ಪರಮಾತ್ಮನ ನಾಭಿಕಮಲದಿಂದ ಉತ್ಪನ್ನರಾದ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು ಮೊದಲುಗೊಂಡು, ಭವ=ರುದ್ರದೇವರು, ವಾಸವಾದಿ=ಇಂದ್ರನೇ ಮೊದಲಾದ ಅಂದರೆ ದೇವದೈತ್ಯೋರುಗ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಸಮಸ್ತವಾದ, ಚೇತನರಾಶಿಯೊಳಗೆ=ಜೀವರಾಶಿಗಳೊಳಗೆ, ಇಹನೆಂದು= ಇರುವನೆಂದು, ಅರಿತವನು=ಯಾವ ಪುರುಷನು ತಿಳಿಯುವನೋ ಅವನೇ ಜ್ಞಾನಿಯು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ವಾಸುದೇವನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ಈ ದೇಹಗಳ ಪಾಂಚಭೂತಿಕ ಸಂಬಂಧವಾದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಗಣ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು ಒಳಗೆ ಅನ್ನೋದಕಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಲಿಕ್ಕೂ ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸ ಬಿಡಲಿಕ್ಕೂ, ಹೊರಗಿನ ಗಾಳಿಯನ್ನು ಸ್ವೀಕಾರಮಾಡಲಿಕ್ಕೂ, ಅವಕಾಶ ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಶಾಂತಿ, ಕೃತಿ, ಜಯಾ, ಮಾಯಾ, ಲಕ್ಷ್ಮೀ ಎಂಬ ೫ ರಮಾರೂಪಗಳಿಂದ ಸಮೇತನಾಗಿ ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ವಾಸುದೇವ, ನಾರಾಯಣ ಎಂಬ ೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ಈ ಶರೀರಗಳೊಳಗಿದ್ದು ಲೀಲಾಮಾಡುತ್ತಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ಮೊದಲು ರುದ್ರ ಇಂದ್ರಾದಿ ಸಕಲ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕಲಿ ಮೊದಲಾದ ದೈತ್ಯರಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಷ್ಯ ಪಕ್ಷಿ ಮೃಗಾದಿ ಸಕಲ ಚೇತನರಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು ವಿಹಾರಮಾಡುವನೆಂದು ತಿಳಿದಿರುವ ಮನುಷ್ಯನೇ ಜ್ಞಾನಿಯೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

**ವಾಸುದೇವನು ಅನ್ನದೊಳು ನಾ  
ನಾ ಸುಭಕ್ತ್ಯದಿ ಸಂಕರುಷಣ ಕೃ  
ತೀಶ ಪರಮಾನ್ನದೊಳು ಘೃತದೊಳಗಿಪ್ಪನನಿರುದ್ಧ ||  
ಆ ಸುಪರ್ಣಾಂಸಗನು ಸೂಪದಿ  
ವಾಸವಾನುಜ ಶಾಕದೊಳು ಮೂ  
ಲೇಶ ನಾರಾಯಣನು ಸರ್ವತ್ರ ನೆಲಸಿಹನು || ೧೦ ||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ವಾಸುದೇವನು=ವಾಸುದೇವನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಅನ್ನದೊಳು =ಅನ್ನದೊಳಗೂ, ನಾನಾಸುಭಕ್ತ್ಯದಿ= ನಾನಾವಿಧವಾದ ಉತ್ತಮ ಭಕ್ತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ, ಸಂಕರ್ಷಣ= ಸಂಕರ್ಷಣ ಮೂರ್ತಿಯೂ, ಕೃತೀಶ=ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಪರಮಾನ್ನದೊಳು=ಪಾಯಸದೊಳಗೂ, ಅನಿರುದ್ಧ=ಅನಿರುದ್ಧನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಘೃತದೊಳಗೆ=ತುಪ್ಪದೊಳಗೂ, ಇಪ್ಪನು= ಇರುವನು. ಆಸುಪರ್ಣಾಂಸಗನು=ಗರುಡ ವಾಹನನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು, (ಸುಪರ್ಣ=ಗರುಡ, ಅವನ, ಅಂಸಗ=ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೂತಿರುವವನು) ಸೂಪದಿ=ತೊಪ್ಪೆಯೊಳಗೂ, ವಾಸವಾನುಜ=ಇಂದ್ರನ ತಮ್ಮನಾದ ಉಪೇಂದ್ರನು (ವಾಮನನು) ಶಾಕದೊಳು= ಪಲ್ಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಮೂಲೇಶ=ಮೂಲ ಪ್ರಕೃತಿಗೆ ಈಶನಾದ, ನಾರಾಯಣನು, ಸರ್ವತ್ರದಲಿ= ಸರ್ವ ಭೋಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ, ನೆಲೆಸಿಹನು=ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಅನ್ನದೊಳಗೆ ವಾಸುದೇವ ಮೂರ್ತಿಯು, ನಾನಾವಿಧ ಭಕ್ತ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಕರ್ಷಣ ಮೂರ್ತಿಯು, ಕೃತಿಪತಿಯಾದ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಮೂರ್ತಿಯು ಪರಮಾನ್ನದೊಳಗೂ, ತುಪ್ಪದೊಳಗೆ ಅನಿರುದ್ಧ ಮೂರ್ತಿಯು ಇರುವನು. ಗರುಡ ವಾಹನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ತೊಪ್ಪೆಯಲ್ಲಿಯೂ, ಉಪೇಂದ್ರನು ಪಲ್ಯದೊಳಗೂ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಸಕಲ ಭೋಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನು. ಈ ಸಂಧಿಯ ಪ್ರಥಮ ಪದ್ಯಾರಂಭ ಈವರೆವಿಗೂ ಇನ್ನೂ ಮುಂದೆ ಹೇಳಿರುವ ಎಲ್ಲಾ ವ್ಯಾಪ್ತಿ ವಿಷಯವನ್ನೂ ಐತರೇಯ ಭಾಷ್ಯದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದರಲ್ಲಿ 'ನಿರುಪಮಾನಂದಾತ್ಮ' ಎಂಬ ಲನೆಯ ಪದ್ಯ ಮೊದಲು ೧೦ನೆಯ ಪದ್ಯದವರೆಗೂ ಹೇಳಿರುವ ಆಧಾರಭೂತವಾದುದು ಐತರೇಯೋಪನಿಷದ್ವಾಕ್ಯಗಳು-'ಸಂಕರ್ಷಣಶ್ಚ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನೌ ತತ್ರ ಭೋಕ್ತೃಷುಸಂಸ್ಥಿತೌ || ಭೋಕ್ತೃ ಶಕ್ತಿಪ್ರದೌ ನಿತ್ಯಂ ಭೋಕ್ತೌಚ ವಿಶೇಷತಃ || ನಾರಾಯಣಾನಿರುದ್ಧೌಚ ಭೋಜ್ಯವಸ್ತು ಷುಸಂಸ್ಥಿತೌ | ತರ್ಪಕೋ ಸರ್ವಜೀವಾನಾಂ' (ಇತ್ಯಾದಿಗಳಿಗೆ ಲನೆಯ ಪದ್ಯವು ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪವಾದುದು) "ಅವಕಾಶಪ್ರದೋ ನಿತ್ಯಂ ವಾಸುದೇವೋ ನಭಸ್ಥಿತಃ| ಪಂಚರೂಪಾತ್ಮಕಂ ವಿಷ್ಣುಂ ಯ

ಉಪಾಸ್ತೆ ಸದೈವಹಿ ||” (ಇದು ೯ನೆಯ ಪದ್ಯದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನರೂಪವಾದುದು) ವಾಸುದೇವಸ್ತುಚಾನ್ಮಸ್ತೋ ಹ್ಯನಿರುದ್ಧೋಘ್ಯತೇ ಸ್ಥಿತಃ | ನಾರಾಯಣಸ್ತು ಸರ್ವತ್ರ (ಇದು ಹತ್ತನೆಯ ಪದ್ಯದ ವಾಖ್ಯಾನರೂಪವಾದುದು). ಇದರರ್ಥಗಳೇ ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವುದರಿಂದ ಈ ಶ್ಲೋಕಗಳಿಗೆ ಅರ್ಥ ವಿವರಿಸಲಿಲ್ಲ.

**ಅಗಣಿತಾತ್ಮ ಸುಭೋಜನ ಪದಾ  
ರ್ಥಗಳೊಳಗೆ ಅಖಂಡವಂದೊಂ  
ದಗಳನೊಳನಂತಾಂಶದಿಂದಲಿಖಂಡನೆಂದೆನಿಸಿ ||  
ಜಗದಿ ಜೀವರ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವ  
ಸ್ವಗತಭೇದವಿವರ್ಜಿತನ ಈ  
ಬಗೆಯ ರೂಪವನರಿತು ಭುಂಜಿಸಿ ಅರ್ಪಿಸವನಡಿಗೆ || ೧೧ ||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಅಗಣಿತಾತ್ಮ=ಲೆಖ್ನುವಿಲ್ಲದ ರೂಪಗಳುಳ್ಳ (ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳುಳ್ಳ) ಸುಭೋಜನ ಪದಾರ್ಥಗಳ=ಭೋಜನಮಾಡಲು ಅರ್ಹವಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳ, ಒಳಗೆ, ಅಖಂಡ=ಅಖಂಡವೆಂತಲೂ, ಒಂದೊಂದಗಳನೊಳ= ಒಂದೊಂದು ಅಂಶದೊಳಗೂ, ಅನಂತಾಂಶದಿಂದಲಿ=ಅನಂತವಾದ ಅಂಶಗಳಿಂದ ಇದ್ದು ಖಂಡನೆಂದೆನಿಸಿ=ಖಂಡನೆಂಬ ನಾಮಧೇಯದಿಂದ, ಜಗದಿ=ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ಜೀವರ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವ= ಜೀವರುಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವ, ಸ್ವಗತಭೇದವಿವರ್ಜಿತನ=ತನ್ನ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿರುವ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ, ಈ ಬಗೆಯ=ಖಂಡಾಖಂಡಗಳೆಂಬ ಎರಡು ವಿಧಗಳಾದ, ರೂಪವನು= ರೂಪಗಳನ್ನು, ಅರಿತು= ತಿಳಿದು, ಭುಂಜಿಸಿ=ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಅವನಡಿಗೆ=ಆ ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಾರವಿಂದಗಳಿಗೆ, ಅರ್ಪಿಸು= ಸಮರ್ಪಣ ಮಾಡು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಅನಂತಾನಂತ ರೂಪಗಳುಳ್ಳ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಭೋಜನ ಮಾಡುವ ಭಕ್ತ್ಯ, ಪಲ್ಯ ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಚಿರೋಟಿ ಮೊದಲಾದ ನಾಮಗಳಿಂದ ಅಖಂಡರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಅನ್ನದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಗಳಿನಲ್ಲಿಯೂ, ಪಲ್ಯದ ಒಂದೊಂದು ಹೋಳಿನ ಒಳಗೆ ಖಂಡರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ಚಿರೋಟಿ ಮೊದಲಾದ ಭಕ್ತ ಸಮುದಾಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಸಮುದಾಯ ರೂಪದಿಂದ ಅಖಂಡನಾಗಿರುವನು. ಅಂದರೆ ೧೦೦ ಚಿರೋಟಿ ಒಟ್ಟುಕೂಡಿದ್ದಾಗ ಚಿರೋಟಿ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅಖಂಡನಾಗಿರುವನು. ಒಂದೊಂದು ಚಿರೋಟಿಯನ್ನು ಬೇರ್ಪಡಿಸಲು ಒಂದೊಂದರಲ್ಲಿಯೂ ಖಂಡರೂಪಿಯೆಂದೆನಿಸುವನು. ಒಳಗೆ ಖಂಡಾಖಂಡ ರೂಪಗಳಿಂದ ಭೋಜ್ಯವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿದ್ದರೂ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವಿಲ್ಲದಿರುವನು. ಚಿರೋಟಿ, ಜಿಲೇಬಿ, ಅನ್ನ, ಸಾರು ಮೊದಲಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೆ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದಗಳಿದ್ದರೂ ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಆಯಾ ಆಕಾರಗಳಿಂದ ಇರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳಿಗೆ ಗುಣಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಸ್ಪರ ಭೇದವಿಲ್ಲವೆಂಬ ಭಾವ. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಖಂಡ ಅಖಂಡಗಳೆಂಬ ರೂಪಗಳಿಂದ ಭೋಜ್ಯವಸ್ತುವಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಕಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡಿ ಭುಂಜಿಸಿದ ಕೃತ್ಯವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಶ್ರವಣಮಾಡುವವರು ಅನುಷ್ಠಾನಕ್ಕೆ ತರುವವರು ಬಹು ಜನವಿರಲು ಸಮರ್ಪಿಸು, ಮಾಡು ಎಂದು ಏಕವಚನವಾಗಿ ಒಬ್ಬನನ್ನೇ ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಹೇಳಲು ಕಾರಣವೇನೆಂದರೆ ‘ಸಮುದಾಯೈಕವಚನ’ ಎಂಬ ನ್ಯಾಯದಿಂದ ತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯ ಮಂಡಲಿಯನ್ನು ಒಂದೇ ಸಮುದಾಯವೆಂದು ದಾಸರಾಯರು ಬೋಧಿಸಿರುತ್ತಾರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

**ಈ ಪರಿಯಲರಿತುಂಬನರನಿ  
ತ್ಯೋಪವಾಸಿ ನಿರಾಮಯನು ನಿ  
ಷ್ವಾಪಿ ನಿತ್ಯಮಹತ್ಸುಯಜ್ಞಗಳಾಚರಿಸಿದವನು ||  
ಪೋಪದಿಪ್ಪದು ಬಪ್ಪುದೆಲ್ಲರ  
ಮಾಪತಿಗಧಿಷ್ಠಾನವೆನ್ನು ಕೃ  
ಪಾಪಯೋನಿಧಿ ಮಾತನಾಲಿಸುವನು ಜನನಿಯಂತೆ ||೧೨ ||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಈ ಪರಿಯಲಿ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಅಂತು=ತಿಳಿದು, ಉಂಬ=ಭುಂಜಿಸುವ, ನರ=ಮನುಷ್ಯನು ನಿತ್ಯೋಪವಾಸಿ=ನಿತ್ಯೋಪವಾಸ ವ್ರತಾಚರಣೆ ಮಾಡಿದವನು ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ನಿರಾಮಯನು=ರೋಗರಹಿತನು, ನಿಷ್ವಾಪಿ= ಪಾಪರಹಿತನು, ನಿತ್ಯ=ನಿರಂತರದಲ್ಲಿಯೂ, ಮಹತ್=ದೊಡ್ಡದಾದ, ಸು=ಉತ್ತಮವಾದ, ಯಜ್ಞಗಳ=ಯಾಗಗಳನ್ನು, ಆಚರಿಸಿದವನು= ಆಚರಿಸಿದ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ಪೋಪುದು=ತನ್ನ ಕೈಬಿಟ್ಟು ಹೋಗುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು, ಇಪ್ಪುದು=ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವುದು. ಬಪ್ಪುದು=ತನಗೆ ಕೈಗೂಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಬರುವುವು, ಎಲ್ಲ=ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು, ರಮಾಪತಿಗೆ, ಅಧಿಷ್ಠಾನವೆನ್ನು=ವಾಸಸ್ಥಾನವೆಂದು ತಿಳಿ, ಕೃಪಾಪಯೋನಿಧಿ=ಕೃಪಾಸಮುದ್ರನು, ಜನನಿಯಂತೆ=ತಾಯಿಯಂತೆ, ಮಾತನು= ನಮ್ಮ ವಾಕ್ಯಗಳನ್ನು, ಆಲಿಸುವನು=ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಕೇಳುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಖಂಡಾಖಂಡ ರೂಪಗಳಿಂದ ಶ್ರೀಹರಿಯು ಭೋಜ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುವವನು ನಿತ್ಯೋಪವಾಸ ವ್ರತಾಚರಣೆಯಿಂದ ಬರುವ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು. ನಿರೋಗಿಯಾಗುವನು. ಪಾಪರಹಿತನು. ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅಶ್ವಮೇಧಾದಿ ಮಹಾ ಯಜ್ಞಾಚರಣೆಯಿಂದ ಬರುವ ಫಲವನ್ನು ಹೊಂದುವನು (ಇದಲ್ಲದೆ ನನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಹೋದ ಪ್ರಿಯ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ಇದ್ದ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ತದಾಕಾರನಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿದ್ದು ನನ್ನ ಕರ್ಮಾನುಸಾರ ನನಗೆ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಈಗಲೂ ನನ್ನ ಕರ್ಮದಿಂದಲೇ ನನಗೂ ಆ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಗೂ ವಿಯೋಗ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಇದು ಅವನ ಲೀಲೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು, ಇರುವುದನ್ನು ತನ್ನದೆಂದು ಹೆಚ್ಚು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ನೋಡದೆ ಪರಮಾತ್ಮನೇ ದಾರಾಗಾರಾದಿ ರೂಪದಿಂದ ನನಗೆ ಭೋಗವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಿರುವನು. ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗ ಸಾಕೆಂದು ತೋರುವುದೋ ಆಗ ವಿಯೋಗಪಡಿಸುವನು. ಇವುಗಳೆಲ್ಲವು ಅವನ ಇಚ್ಛೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇನ್ನೂ ಅವನ ಸಂಕಲ್ಪದಿಂದಲೇ ನನಗೆ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಭೋಗ್ಯ ವಸ್ತುರೂಪದಿಂದ ನನಗೆ ಸಂಬಂಧಪಡಿಸುವನು. ಅಂತು ಇವೆಲ್ಲವುದಾರಾಗಾರಾದಿಗಳು ಭಗವದ್ರೂಪಗಳೇ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿ ಭಾರವನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನ ಮೇಲೆ ಹಾಕಿದರೆ ಆತನು ತಾಯಿಯು ಮಕ್ಕಳ ಮಾತನ್ನು ಆಲಿಸಿ ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಅವರನ್ನು ಸಾಕುವಂತೆ ನಮ್ಮ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಆಲಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಪಾಲಿಸುವನು).

ಆರೆರಡುಸಾವಿರದ ಮೇಲಿ  
ನ್ನೂರುಐವತ್ತೊಂದು ರೂಪದಿ  
ಸಾರಭೋಕ್ತನಿರುದ್ಧದೇವನು ಅನ್ನಮಯನೆನಿಸಿ ||  
ಮೂರೆರಡುವರೆಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ  
ಮೂರಧಿಕನಾಲ್ವತ್ತು ರೂಪದಿ  
ತೋರುತಿಹ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಜಗದೊಳು ಪ್ರಾಣಮಯನಾಗಿ || ೧೩ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಆರೆರಡು ಸಾವಿರದ=೬+೨=೮ ಎಂಟುಸಾವಿರದ, ಮೇಲೆ ಇನ್ನೂರು ಐವತ್ತೊಂದು=೨೫೧ ರೂಪದಿ, ಅನಿರುದ್ಧದೇವನು=ಅನಿರುದ್ಧನಾಮಕ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಸಾರಭೋಕ್ತ=ಭೋಜ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳ ಸರ್ವಸಾರ ಭೋಕ್ತನಾಗಿ, ಅನ್ನಮಯನು ಯೆನಿಸಿ=ಯೆಂದೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಮೂರೆರಡುವರೆ ಸಾವಿರದ=೩+೨=೫ ಸಾವಿರದ, ವರೆ=ಅರ್ಧ ಸಾವಿರ ಅಂದರೆ ೫೦೦, ಒಟ್ಟು ೫೫೦೦ ರ ಮೇಲೆ, ಮೂರಧಿಕನಾಲ್ವತ್ತು, ೪೩ ರೂಪದಿ=ರೂಪದಿಂದ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಜಗದೊಳು=ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ, ತಾನು ಪ್ರಾಣಮಯನಾಗಿ, ತೋರುತಿಹ=ಕಾಣುತ್ತಿರುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಅನಿರುದ್ಧದೇವನು ಅನ್ನಮಯನೆನಿಸಿ ೮೫೨೧ ರೂಪಗಳಿಂದ ಸರ್ವ ಸಾರಭೋಕ್ತನಾಗಿರುವನು. ಮೇಲಿನ ಸಂಖ್ಯೆಯು, 'ಅನಿರುದ್ಧ' ಎಂಬ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯಿಂದಂಟಾದುದು. ಹೇಗೆಂದರೆ ಅ=೧, ನಿ=೫, ರು=೨, 'ದ್ಧ' ಎಂಬಕ್ಷರವು 'ಟಾದಿಚತುಃ ತಾದಿಪಂಚ' ಎಂಬ ಆಧಾರದ ಮೇಲೆ ಟ ಠ ಡ ಢ ತ ಥ ದ ಧ ಹೀಗೆ ಅಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಗಣಿಸಿದರೆ ಧ ಎಂದರೆ ೮ ಆಗುವುದು. ಆ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನೇ ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಜಗತ್ತಿನೊಳಗೆ ಪ್ರಾಣಮಯನಾಗಿ ೫೫೪೩ ರೂಪಗಳಿಂದ ತೋರುತ್ತಿರುವನು. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಸಂಖ್ಯೆಯು ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಉಂಟಾದುದು. ಪ್ರ=ಇದರಲ್ಲಿ ಪರ ಹೀಗೆ ಎರಡು ಸೇರಿರುವುವು. ಪ=೧, ರ=೨=(೧+೨) ೩ ಹೀಗೆ ಪ್ರ=೩, ದ್ಯು=೪ (ಇದರಲ್ಲಿ ದ್+ಯು, ಈ ಎರಡರಿಂದ ದ್=೩, ಯು=೧ (೩+೧=೪) ಈ ಪ್ರಕಾರ ದ್ಯು ಎಂದರೆ ೪, ಮ=೫, ನ=೫, ಹೀಗೆ ಬಲದಿಂದ ಎಣಿಸಿದರೆ ೫೫೪೩ ಆಗುವುವು.

ಎರಡು ಕೋಶದ ಒಳಹೊರಗೆ ಸಂ  
ಕರುಷಣೈದು ಸುಲಕ್ಷದರವ  
ತ್ತೆರಡುಸಾವಿರದೇಳಧಿಕ ಶತರೂಪಗಳ ಧರಿಸಿ ||  
ಕರೆಸಿಕೊಂಬ ಮನೋಮಯನುಎಂ  
ದರವಿದೂರನು ಈರೆರಡು ಸಾ  
ವಿರದಮುನ್ನೂರಾದಮೇಲ್ ನಾಲ್ಕಧಿಕ ಎಪ್ಪತ್ತು || ೧೪ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಎರಡುಕೋಶದ=ಪ್ರಾಣ ಮತ್ತು ಅನ್ನಕೋಶಗಳೆಂಬ ಎರಡು ಕೋಶಗಳ, ವಳಹೊರಗೆ=ಒಳಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ ಹೊರಭಾಗದಲ್ಲಿಯೂ, ಅರವಿದೂರನು= ದೋಷರಹಿತನಾದ, ಸಂಕುರುಷಣ=ಸಂಕರ್ಷಣ ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಐದುಸುಲಕ್ಷದರವತ್ತೆರಡು ಸಾವಿರದೇಳಧಿಕ ಶತರೂಪಗಳ; ೫೬೨೧೦೨ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮನೋಮಯನು ಎಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಬ=ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ಇದರ ಮುಂದಿನ=ಈರೆರಡು ಸಾವಿರವೆಂಬ ಪದಗಳು ಮುಂದಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಅನ್ವಯಿಸುವುದು.)



**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ನಮ್ಮ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಅನ್ನಕೋಶವೆಂತಲೂ, ಪ್ರಾಣಕೋಶವೆಂತಲೂ ಎರಡು ಕೋಶಗಳಿರುವುವು. ಭೋಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳೆಲ್ಲವು ಅನ್ನಕೋಶದಲ್ಲಿ ಸೇರುವುವು. ಪ್ರಾಣಕೋಶದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯು ಸಂಚರಿಸುವುದು. ಈ ಎರಡು ಕೋಶಗಳ ಒಳಗೂ ಹೊರಗೂ ಸಂಕರ್ಷಣರುಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಪೂರೋಕ್ತ ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯಾಪರಕಾರ ಸ=೭, ಜ=೦, ಕ=೧, ರು=೨, ಷ=೬, ಣ=೩ ಈ ಸಂಖ್ಯೆಯನ್ನು ಬಲದಿಂದ ಯೆಣಿಸಿದರೆ ೫೬೧೦೭ ಆಗುವುವು. ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ, ಮನೋಮಯನೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಂಡು ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನು.

ರೂಪದಿಂ ವಿಜ್ಞಾನಮಯನೆಂ  
ಬೀಪೆಸರಿನಿಂವಾಸುದೇವನು  
ವ್ಯಾಪಿಸಿಹಮಹದಾದಿ ತತ್ವ ತತ್ವಿಗಳೊಳಗೆ ||  
ಈ ಪುರುಷನಾಮಕನ ಶುಭಸ್ವೇ  
ದಾಪಳೆನಿಸಿರಮಾಂಬತಾಬ್ರ  
ಹ್ಯಾಪರೋಕ್ಷಿಗಳಾದವರ ಲಿಂಗಾಂಗ ಕೆಡಿಸುವಳು || ೧೫ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಈರೆರಡು ಸಾವಿರದ ಮುನ್ಯಾರಾದಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕಧಿಕ ಯಷ್ಟತ್ತು ೪೩೭೪ ರೂಪದಿಂ=ರೂಪಗಳಿಂದ, ವಿಜ್ಞಾನ ಮಯನೆಂಬ, ಈ ಪೆಸರಿನಿಂದ=ಈ ಹೆಸರಿನಿಂದ, ವಾಸುದೇವನು, ಮಹದಾದಿತತ್ವ=ಮಹತ್ತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ವತಿಗಳೊಳಗೆ= ಮಹತ್ತತ್ವದಿ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮದಿ ದೇವತೆಗಳವೊಳಗೂ, ವ್ಯಾಪಿಸಿಹ=ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಬ್ರಹ್ಮದಿ ದೇವತೆಗಳವೊಳಗೂ, ವ್ಯಾಪಿಸಿಹ=ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಈ ಪುರುಷ ನಾಮಕನ=ಈ ಪುರುಷ ವಾಚ್ಯನಾದ ವಾಸುದೇವನ, ಶುಭ=ಮಂಗಳಕರವಾದ, ಸ್ವೇದಾಪಳೆನಿಸಿ=ಬೆವರಿನಿಂದ ಜನಿಸಿದ ವಿರಜಾನದಿಯೆಂದೆನಿಸಿ, ರಮಾಂಬ=ರಮಾನಾಮಕಳಾದ ಜಗನ್ಮತೆಯು, ತಾ=ತಾನು ಬ್ರಹ್ಮಾಪರೋಕ್ಷಿಗಳಾದವರ=ಬ್ರಹ್ಮಾಪರೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾಧನೆಯಾದವರಿಗೆ ಮುಕ್ತಿಕಾಲದಲ್ಲಿ, ಲಿಂಗಾಂಗ=ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು, ಕೆಡಿಸುವಳು=ಭಂಗಪಡಿಸುವಳು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ವಾಸುದೇವಯಂಬ ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆಮಾಡಿದರೆ ವಾ=೪, ಸು=೭, ದೇ=೩, ವ=೪ ಇವುಗಳನ್ನು ಬಲಗಡೆಯಿಂದ ಯೆಣಿಸಿದರೆ ೪೩೭೪ ಆಗುವುವು. ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ಶ್ರೀವಾಸುದೇವನಾಮಕನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ವಿಜ್ಞಾನಮಯನೆಂಬ ನಾಮದಿಂದ ಮಹತ್ತತ್ವ, ಅಹಂಕಾರ ತತ್ವ ಮೊದಲಾದ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು. ಇಂತಹ ಪುರುಷನಾಮಕನಾದ ವಾಸುದೇವರೂಪಿ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಪತ್ನಿಯಾದ ಜಗಜ್ಜನನಿಯಾದ ರಮಾದೇವಿಯು, ಪರಮಾತ್ಮನ ಬೆವರಿನಿಂದ, ವಿರಜಾನದಿಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಜನಿಸಿರುವಳು. ಈಕೆಯು ಮುಕ್ತಿಯೋಗ್ಯರಾದ ಸಕಲ ಜೀವರುಗಳೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾಪರೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆದು ಸಾಧನ ಪೂರ್ತಿಯಾದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಹ್ಮಲೋಕವನ್ನು ಹೊಂದಿ ಕೆಲವು ಕಾಲ ಅಲ್ಲಿ ಇದ್ದು ಮುಕ್ತಿಕಾಲ ಬಂದಾಗ ಬ್ರಹ್ಮದೇವರಿಂದ ಕೂಡಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿರಜಾನಾಮಕಳಾದ ತನ್ನಲ್ಲಿ ಸ್ನಾನಮಾಡಲು, ಆಗ ಅವರುಗಳ ಲಿಂಗಶರೀರವನ್ನು ಭಂಗಪಡಿಸುವಳು.

ಐದುಸಾವಿರ ನೂರಇಪ್ಪ  
ತ್ತೈದು ನಾರಾಯಣನ ರೂಪವ  
ತಾಧರಿಸಿಕೊಂಡನುದಿನದಲಾನಂದಮಯನೆನಿಪ ||  
ಐದುಲಕ್ಷದಮೇಲೆ ಎಂಭ  
ತ್ತೈದುಸಾವಿರ ನಾಲ್ಕುಶತಗಳ  
ಐದುಕೋಶಾತ್ಮಕ ವಿರಿಂಚಾಂಡದೊಳು ತುಂಬಿಹನು || ೧೬ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ನಾರಾಯಣನು=ನಾರಾಯಣ ರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಐದುಸಾವಿರ ನೂರಇಪ್ಪತ್ತೈದು=೫೧೨೫ ರೂಪವ=ರೂಪಗಳನ್ನು, ತಾ=ತಾನು, ಧರಿಸಿಕೊಂಡು, ಅನುದಿನದಿ=ಪ್ರತಿದಿವಸವೂ, ಆನಂದಮಯನೆನಿಪ=ಆನಂದಮಯ ಎಂದೆನಿಸಿಕೊಂಬುವನು, ಐದುಕೋಶಾತ್ಮಕ=ಅನ್ನಮಯ, ಪ್ರಾಣಮಯ, ಮನೋಮಯ, ವಿಜ್ಞಾನಮಯ, ಆನಂದಮಯ ಎಂಬ ಐದುಕೋಶಾತ್ಮಕನಾಗಿ, ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸಂಕರ್ಷಣ, ವಾಸುದೇವ, ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ಐದುಲಕ್ಷದಮೇಲೆ ಎಂಭತ್ತೈದುಸಾವಿರ ನಾಲ್ಕು ಶತಗಳ= ೫೪೫೪೦೦ ರೂಪಗಳಿಂದ, ವಿರಿಂಚಾಂಡದೊಳಗೆ=ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದೊಳಗೆ, ತುಂಬಿಹನು=ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ನಾರಾಯಣಯಂಬುವುದನ್ನು ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆ ಮಾಡಿದರೆ, ನಾ=೫, ರಾ=೨, ಯ=೧, ಣ=೩ ಇದನ್ನು ಬಲದಿಂದ ಎಣಿಸಿದರೆ ೫೨೧೩ ಆಗುವುವು. ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಇಷ್ಟು ನಾರಾಯಣ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಆನಂದಮಯನೆನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಅಂತು ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಅನ್ನಮಯ, ಪ್ರಾಣಮಯ, ಮನೋಮಯ, ವಿಜ್ಞಾನಮಯ, ಆನಂದಮಯ ಎಂಬ ಹೆಸರುಗಳಿಂದ ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ವಾಸುದೇವ, ನಾರಾಯಣನೆಂಬ ೫ ರೂಪಗಳ ಪರಮಾತ್ಮನು ಒಟ್ಟು ೫೮೫೪೦೦ ರೂಪಗಳಿಂದ ಈ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಾ ಸ್ಥಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವನು.

ನೂರ ಒಂದು ಸ್ವರೂಪದಿಶಾಂ  
ತೀರಮಣ ತಾನನ್ನನೆನಿಪೈ  
ನೂರಮೇಲೆ ಮೂರಧಿಕ ದಶಪ್ರಾಣಾಖ್ಯ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ||  
ತೋರುತಿಹನೈವತ್ತು ಐದುವಿ  
ಕಾರಮನದೊಳು ಸಂಕರ್ಷಣೈ  
ನೂರುಚತುರಾಶೀತಿ ವಿಜ್ಞಾನಾತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಖ್ಯ || ೧೭ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯಗಳಿಂದ ಅನ್ನಕೋಶಾದಿಗಳ ಒಳಗೆ ಅನ್ನಾದಿಗಳ ಪ್ರಾಚುರ್ಯಗಳಿಗೆ ಮಯಯಂದು ಹೇಳುವರು. ಕೋಶವೆಂದರೆ ಚೀಲದಂತಿರುವುದು ಎಂದರ್ಥ. ಅದರ ತುಂಬ ಅನ್ನಾದಿಗಳನ್ನು ತುಂಬಿದರೆ ಅದನ್ನು ಅನ್ನಮಯವೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಖಂಡರೂಪದಿಂದ ಅನ್ನಕೋಶಾದಿಗಳ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಈಗ ಅನ್ನಪ್ರಾಣ ಇತ್ಯಾದಿ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿ ಅಖಂಡ ರೂಪವಾಗಿರುವ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ಶಾಂತೀರಮಣ=ಶಾಂತೀ ನಾಮಕಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮೀದೇವಿಯಪತಿಯಾದ ಅನಿರುದ್ಧನು ನೂರು ಒಂದು ಸ್ವರೂಪದಿ=೧೦೧ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದ, ಅನ್ನಮಯವಾದ ಕೋಶಕ್ಕೆ ಅನ್ನಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಆಧಾರಭೂತನಾಗಿರುವನು, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ=ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನಾಮಕನು, ಐನೂರಮೇಲೆ ಮೂರಧಿಕದಶ=೫೧೩ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಪ್ರಾಣಾಖ್ಯ=ಪ್ರಾಣಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಪ್ರಾಣಕೋಶ ಧಾರಕನಾಗಿರುವನು. ಸಂಕರ್ಷಣ=ಸಂಕರ್ಷಣನು ಐವತ್ತೈದು ೫೫ ರೂಪಗಳಿಂದ, ವಿಕಾರಮನದೊಳು=ಚಂಚಲಭೂತವಾದ ಮನಸ್ಸೆಂಬ ಕೋಶಕ್ಕೆ ಆಧಾರನಾಗಿ ಮನಸ್ಸುಯೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ತೋರುತಿಹನು. ವಿಶ್ವಾಖ್ಯ=ಪ್ರಪಂಚವನ್ನು ಆವರಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ವಾಸುದೇವನು, ನೂರುಚತುರಾಶೀತಿ=೧೮೪ ರೂಪಗಳಿಂದ, ವಿಜ್ಞಾನಕೋಶಾಧಾರಕನಾಗಿ ವಿಜ್ಞಾನ ಸ್ವರೂಪನಾಗಿರುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಶಾಂತೀಪತಿಯಾದ ಅನಿರುದ್ಧನು, ಅನೇಕ ಅಗುಳುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಶರೀರಭೂತವಾದ ಅನ್ನದ ಚೀಲದ ರೂಪನಾಗಿ ಅನ್ನವೆನಿಸುವನು. ಅಂದರೆ ಒಂದೊಂದು ಅಗುಳುಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆಯಾಗಿ ತೆಗೆದುಕೊಂಡರೆ ಅವು ಖಂಡವೆನಿಸುವುವು. ಹೀಗೆ ಅನೇಕ ಖಂಡಪದಾರ್ಥಗಳು ಕೂಡಿರುವ ರಾಶಿಗೆ ಅಖಂಡವಾಗಿ ಅನ್ನವೆಂದು ಹೆಸರಾಗುವುದು. ಮೇಲಿನ ಪದ್ಯದಲ್ಲಿ ಖಂಡರೂಪವನ್ನು ಹೇಳಿ ಈಗ ಅನ್ನಪ್ರಾಣಯೆಂಬ ಅಖಂಡರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅನ್ನ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆ ಮಾಡಿದರೆ, ಅ=೧, ನ್ನ=೧೦, ಬಲದಿಂದ ಎಣಿಸಿದರೆ ೧೦೧ ರೂಪಗಳಾದವು. ಈ ರೂಪಗಳಿಂದ ಅನಿರುದ್ಧನು ಅನ್ನವೆನಿಸುವನು. ಇದರಂತೆಯೇ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಪ್ರಾಣ ಎಂಬುದನ್ನು ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆ ಮಾಡಿದರೆ ಪ್ರ=೩, ಅ=೧, ಣ=೫ ಹೀಗೆ ೫೧೩ ಆಗುವುವು. ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಕೋಶಾಧಾರಕನಾಗಿ ಪ್ರಾಣನೆನಿಸಿರುವನು. ಸಂಕರ್ಷಣನು ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣದಲ್ಲಿಯೂ ವಿಕಾರವನ್ನು ಹುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿರುವ ಮನೋಕೋಶಕ್ಕೆ ಆಧಾರನಾಗಿ 'ಮನ' ಎಂಬ ಶಬ್ದದ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆ, ಮ=೫, ನ=೫ ಹೀಗೆ ೫೫ ಆಗುವುವು. ೫೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ಮನಸ್ಸೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು. ವಿಶ್ವಾಧಾರನಾದ ವಾಸುದೇವನು ವಿಜ್ಞಾನ ಕೋಶಾಧಾರಕನಾಗಿ ವಿ=೪, ಜ್ಞಾ=೮, ನ=೫=೫೮ ರೂಪಗಳಿಂದ ವಿಜ್ಞಾನನೆನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವನು.

ಮೂರುಸಾವಿರದರ್ಧ ಶತಮೇ  
ಲೀರಧಿಕ ರೂಪಗಳಧರಿಸಿ ಶ  
ರೀರದೊಳಗಾನಂದಮಯ ನಾರಾಯಣಾಹ್ವಯನು ||  
ಈರೆರಡುಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ಮು  
ನ್ನೂರುಐದು ಸುರೂಪದಿಂದಲಿ  
ಭಾರತೀಶನೊಳಿಪ್ಪ ನವನೀತಸ್ಥಪ್ಪತದಂತೆ || ೧೮ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ನಾರಾಯಣಾಹ್ವಯನು=ನಾರಾಯಣ ನಾಮಕನು, ಮೂರುಸಾವಿರದರ್ಧಶತಮೇಲೀರಧಿಕ= ೩೦೫೨ ರೂಪಗಳ ಧರಿಸಿ, ಶರೀರದೊಳಗೆ ಆನಂದಮಯ= ಆನಂದಮಯ ಕೋಶಾಧಾರಕನಾಗಿ, ಆನಂದ ಶಬ್ದವಾಚ್ಯನಾಗಿರುವನು. ಈರೆರಡು ಸಾವಿರದ ಮೇಲೆ ಮುನ್ನೂರೈದು=ಹೀಗೆ ಅನ್ನಾದಿ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಅನಿರುದ್ಧದ ರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ೪೩೦೫ ಸುರೂಪಗಳಿಂದ=

ಸಮೀಚೇನವಾದ ರೂಪಗಳಿಂದ ನವನೀತಸ್ಥ= ಬೆಣ್ಣೆಯೊಳಗಿನ, ಫೃತದಂತೆ=ತುಪ್ಪದಂತೆ, ಭಾರತೀಶನೊಳು=ಭಾರತೀರಮಣನಾದ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿ, ಇಷ್ಟ=ಇರುತ್ತಿರುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಆನಂದ ಎಂಬ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯೆಯು, ಆ=೨, ನಂ=೫೦, ದ=೩, ಬಲದಿಂದ ಎಣಿಸಿದರೆ ೩೦೫೨ ಆಗುವುದು. ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು ಹೀಗೆ ೩೦೫೨ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಶರೀರದೊಳಗೆ ಆನಂದಕೋಶಾಧಾರಕನಾಗಿ ಆನಂದಯಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಇರುವನು. ಅದೇ ರೀತಿಯಾಗಿ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ೫ ರೂಪಿಯಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಅನ್ಯ=೧೦೧, ಪ್ರಾಣ=೫೧೩, ಮನ=೫೫, ವಿಜ್ಞಾನ=೫೪೪, ಆನಂದ=೩೦೫೨ ಇಷ್ಟು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿದರೆ, ೪೩೦೫ ರೂಪಗಳಾಗುವುದು. ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳಿಂದ ಬೆಣ್ಣೆಯೊಳಗಿನ ತುಪ್ಪದಂತೆ ಭಾರತೀರಮಣ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರೂಪಿಯಾಗಿ ಕಾಣುವನು. ಬೆಣ್ಣೆಯೊಳಗೆ ತುಪ್ಪವಿದ್ದರೂ ತುಪ್ಪವಾಗಿ ಕಾಣದೆ ಕಾಯಿಸಿದರೆ ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಾಗುವುದು. ಹೀಗೆಯೇ ಪ್ರಾಣದೇವರಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿದ್ದರೂ ಮುಖ್ಯಪ್ರಾಣರೂಪಿಯಾಗಿಯೇ ತೋರುತ್ತಿರುವನು.

ಮೂರಧಿಕ ಐವತ್ತುಪ್ರಾಣಶ  
ರೀರದೊಳಗನಿರುದ್ಧನಿಷ್ಟೈ  
ನೂರುಹನ್ನೊಂದಧಿಕಪಾನನೊಳಿಷ್ಟಪ್ರದ್ಯುಮ್ನು ||  
ಮೂರನೇವ್ಯಾನನೊಳಗೈದರೆ  
ನೂರುರೂಪದಿ ಸಂಕರಣೈ  
ನೂರುಮೂವತ್ತೈದುದಾನನೊಳಿಷ್ಟ ಮಾಯೇಶ || ೧೯ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಈಗ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿ ಪಂಚಪ್ರಾಣರೊಳಗಿನ ಭಗವದ್ರೂಪಗಳನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಅನಿರುದ್ಧ=ಅನಿರುದ್ಧರೂಪಿಯು, ಪ್ರಾಣ ಶರೀರದೊಳಗೆ=ಪ್ರಾಣನಾಮಕ ವಾಯುವಿನ ಸ್ವರೂಪದೇಹದೊಳಗೆ, ಮೂರಧಿಕ ಐವತ್ತು=೫೩ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಇಷ್ಟ=ಇರುವನು, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನು=ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನು ನಾಮಕನು, ಐನೂರುಹನ್ನೊಂದಧಿಕ=೫೧೧ ರೂಪಗಳಿಂದ, ಅಪಾನನೊಳು=ಅಪಾನನಾಮಕ ಪ್ರಾಣಶರೀರದೊಳಗೆ, ಇಷ್ಟ ಇರುತ್ತಿರುವನು. ಸಂಕರಣ=ಸಂಕರಣನು, ಮೂರನೇವ್ಯಾನನೊಳಗೆ=ಮೂರನೇವ್ಯಾನನಾಮಕ ಪ್ರಾಣಶರೀರದೊಳಗೆ, ಐದರೆನೂರು ೫+೫೦=೫೫ ರೂಪದಿ=ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುವನು, ಮಾಯೇಶ=ಮಾಯಾಪತಿಯಾದ ವಾಸುದೇವನು, ಐನೂರುಮೂವತ್ತೈದು=೫೩೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ಉದಾನನೊಳು= ಉದಾನನಾಮಕ ಪ್ರಾಣನೊಳಗೆ, ಇಷ್ಟ=ಇರುತ್ತಿರುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಪ್ರಾಣಯಂಬ ಅಕ್ಷರಸಂಖ್ಯೆಯು, ಪ್ರಾ=೩, ಣ=೫, ಅನಿರುದ್ಧನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಶರೀರದೊಳಗಿನ ಪಂಚಪ್ರಾಣರಪೈಕಿ ಪ್ರಾಣಶರೀರದೊಳಗೆ ಪ್ರಾಣನಾಮಧೇಯದಿಂದ ೫೩ ರೂಪಗಳಿಂದ ವಾಸಿಸನು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ಅಪಾನನೊಳಗೆ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮದಿಂದ= ಆ=೧, ಪಾ=೧, ನ=೫, ಹೀಗೆ ೫೧೧ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುವನು. ಮೂರನೆಯ ಪ್ರಾಣವಾದ ವ್ಯಾನಶರೀರದಲ್ಲಿ ವ್ಯಾನನೆಂಬ ಹೆಸರಿನಿಂದ ಸಂಕರಣನು ವಾಸಿಸನು, ವಾಸುದೇವನು ಉದಾನನಾಮಕ ಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮದಿಂದ ಉ=೫, ದ=೩, ನ=೫ ಹೀಗೆ ೫೩೫ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುತ್ತಿರುವನು.

ಮೂಲ ನಾರಾಯಣನು ಐವ  
ತ್ತೇಳಧಿಕ ಐನೂರು ರೂಪವ  
ತಾಳಿ ಸರ್ವತ್ರದಿ ಸಮಾನನೊಳಿಷ್ಟ ಸರ್ವೇಶ ||  
ಲೀಲೆಗೈವನು ಸಾವಿರದ ಮೇ  
ಲೇಳು ನೂರ್ಹನ್ನೊಂದು ರೂಪವ  
ತಾಳಿ ಪಂಚಪ್ರಾಣರೊಳು ಲೋಕಗಳ ಸಲಹುವನು || ೨೦ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಮೂಲ ನಾರಾಯಣನು=ಮೂಲರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀನಾರಾಯಣನು, ಐವತ್ತೇಳಧಿಕ ಐನೂರು ರೂಪವ=೫೫೨ ರೂಪಗಳನ್ನು, ತಾಳಿ=ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಸರ್ವತ್ರದಿ= ಎಲ್ಲಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಸಮಾನನೊಳ್ಳು= ಸಮಾನ ಪ್ರಾಣದೇವರ ಒಳಗೆ, ಇಷ್ಟ=ಇರುವನು. ಹೀಗೆ, ಸರ್ವೇಶ=ಸರ್ವರಿಗೂ ಈಶನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಪಂಚಪ್ರಾಣರೊಳು=ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿ ಪಂಚಪ್ರಾಣರಲ್ಲಿ, ಸಾವಿರದಮೇಲೇಳುನೂರನ್ನೊಂದು ರೂಪವ=೧೨೧೧ ರೂಪವ, ತಾಳಿ=ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಲೀಲೆಗೈವನು=ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ವಿಹರಿಸುತ್ತಿರುವನು, ಮತ್ತು ಲೋಕಗಳ=ಸಕಲ ಲೋಕದ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು, ಸಲಹುತ್ತಿರುವನು=ಸಂರಕ್ಷಿಸುತ್ತಿರುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಶ್ರೀಮನ್ನಾರಾಯಣನು ಸಮಾನನಾಮಕ ಪ್ರಾಣದೇವರೊಳಗೆ ಸಮಾನವೆಂಬ ಅಕ್ಷರ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮದಿಂದ ಸ=೨, ಮಾ=೫, ನ=೫ ಬಲದಿಂದ ಎಣಿಸಿದರೆ ೫೫೨ ಆಗುವುದು. ಇಷ್ಟು ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಸಕಲರಲ್ಲಿಯೂ ವಾಸಮಾಡುತ್ತಿರುವನು.

ಹೀಗೆ ಸರ್ವೇಶನಾದ ಈ ಪರಮಾತ್ಮನು ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ಪಂಚ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾದಿ ೫ ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಖ್ಯಾಕ್ರಮದಿಂದ ಪ್ರಾಣನಲ್ಲಿ ೫೩, ಅಪಾನನಲ್ಲಿ ೫೧೧, ವ್ಯಾನನಲ್ಲಿ ೫೫, ಉದಾನನಲ್ಲಿ ೫೩೫, ಸಮಾನನಲ್ಲಿ ೫೫೨ ಇವೆಲ್ಲವು ಒಟ್ಟುಕೂಡಿಸಿದರೆ ೧೨೧೧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ಲೀಲೆಯಿಂದಲೇ ಲೋಕ ಜನರನ್ನು ಪಾಲಿಸುವನು. “ಪ್ರಾಣಾಪಾನಾ ವಿಡಾಯಾಂಚ ಪಿಂಗಳಾಯಾಂಚ ಸರ್ವಶಃ” ಎಂಬ ಭಾಗವತ ದ್ವಿತೀಯ ಸ್ಕಂಧದ ತಾತ್ಪರ್ಯ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯರುಗಳ ಇಳಾ ಪಿಂಗಳ ಎಂಬ ಪಾರ್ಶ್ವನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಣ, ಅಪಾನನಾಮಕ ವಾಯುದೇವರೂ ಮಧ್ಯಗತವಾದ ಸುಷುಮ್ನಾ ನಾಡಿಯಲ್ಲಿ, ಉದಾನ ವಾಯುದೇವರೂ ಶರೀರ ಸಂಧಿ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಾನ ಪ್ರಾಣದೇವರೂ ಸರ್ವ ಶರೀರಗಳನ್ನು ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವ ನಾಡಿಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾನ ಪ್ರಾಣದೇವರು ಇರುವರೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ತ್ರಿನವತಿ ಸುರೂಪಾತ್ಮಕನಿರು  
ಧ್ವನು ಸದಾ ಯಜಮಾನನಾಗಿ  
ದರ್ಶನಲ ಯಮ ಸೋಮಾದಿ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಎಂತ ||  
ನೆನಿಪನಾ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಸಂಕರು  
ಷಣ ವಿಭಾಗವ ಮಾಡಿಕೊಂ  
ಡುಣಿಪ ನಿತ್ಯಾನಂದ ಭೋಜನದಾಯಿ ತುರ್ಯಾಂಹ || ೨೧ ||

ಪದ್ಯಾರ್ಥ:- ತ್ರಿನವತಿಸುರೂಪಾತ್ಮಕ=ತ್ರಿನವತಿ=೯೩ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಅನಿರುದ್ಧನಾಮಕನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಸದಾ=ಸರ್ವ ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ಯಜಮಾನನಾಗಿ=ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ತೃರೂಪನಾಗಿ ಇದರ್ಥ=ಕರ್ತೃವಿನೊಳಗಿದ್ದು, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ=ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ರೂಪದಿಂದ, ಅನಲ=ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ಸೋಮ=ಚಂದ್ರ, ಇವರೇ, ಆದಿ=ಮೊದಲಾದವರೇ ಅಧಿಪತಿಗಳಾಗುಳ್ಳ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ, ಎಂತನು=ಪ್ರೇರಕನೆಂದು, ಎನಿಪ=ಅನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ. ಸಂಕರ್ಷಣ=ಸಂಕರ್ಷಣನು, ವಿಭಾಗವ ಮಾಡಿ=ಪಿತೃ ಪಿತಾ ಮಹಾದಿಗಳಿಗೆ, ಭಾಗವನ್ನು ಮಾಡಿ, ಕೊಂಡು=ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಉಣಿಪ=ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಉಣಿಸುವನು. ತುರ್ಯಾಂಹ=ನಾಲ್ಕನೆಯ ವಾಸುದೇವನು, ನಿತ್ಯಾನಂದ ಭೋಜನದಾಯಿ=ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಆನಂದಕರವಾದ ಭೋಜನವನ್ನು ಕೊಡುವನು.

ತಾತ್ಪರ್ಯ:- ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅನ್ನರಸ ವಿಭಾಗ ಕ್ರಮವನ್ನು, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಅನಿರುದ್ಧನಾಮಕ ಪರಮಾತ್ಮನು ೯೩ ಸ್ವರೂಪಾತ್ಮಕನು ಅದು ಹೇಗೆಂದರೆ, ವಿಶ್ವೇ ದೇವತೆಗಳು ೧೦ ಮಂದಿಗಳು. ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಹಾಕಾರದಿಂದ ಆರಾಧಿತರಾಗುವರು. ಪುರೂರವ, ಅದ್ರಾ ಮೊದಲಾದ ೫ ಮಂದಿಯರಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ ರೂಪವೂ ನಾರಾಯಣ ರೂಪವೂ ಇರುವುವು. ಪಿತೃ ಗಣಗಳಲ್ಲಿ ಅಮೂರ್ತ ಗಣಗಳು, ೩, ಮೂರ್ತ ಗಣಗಳು ೪, ಹೀಗೆ ೭ ಗಣಗಳು ಉಂಟು. ಈ ಒಂದೊಂದು ಗಣದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ವಾಸುದೇವ ರೂಪಗಳು ಇರುವುವು. ಹೀಗೆ ೭X೩=೨೧ ಆದವು. ಇದಕ್ಕೆ ವಿಶ್ವೇ ದೇವತೆಗಳು ೧೦ ಜನರನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ೩೧ ಜನರಾದರು. ಈ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರಿಗೂ ಯಜಮಾನರೆಂದರೆ ಅಧಿಪತಿಗಳಾದವರು ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ಚಂದ್ರ ಇವರು ಮೂವರು. ಅಂತು ಒಟ್ಟು ೩೧X೩=೯೩ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದ ಅನಿರುದ್ಧಾದಿ ಪಂಚ ರೂಪ ಉಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಅನಿರುದ್ಧ ರೂಪದಿಂದ ಶ್ರಾದ್ಧ ಕರ್ತೃವಿನಲ್ಲಿ ಇರುವನು. ವಿಶ್ವೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ ನಾರಾಯಣ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುವನು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಭಿಮಾನಿಯಾದ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ಚಂದ್ರಾದಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ಪಿತೃದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಪ್ರೇರಕನಾಗಿರುವನು. ಸಂಕರ್ಷಣನು, “ಅಮೂರ್ತಾನಾಂಚ ಮೂರ್ತಾನಾಂ ಪಿತೃಣಾಂ ದೀಪ್ತ ತೇಜಸಾಂ” ಎಂಬ ಪ್ರಮಾಣದಿಂದ ದೇವತೆಗಳು ಮಾಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನು ಅಮೂರ್ತ ಪಿತೃಗಣಗಳಿಗೂ, ಮೂರ್ತರಾದ ೪ ಗಣಗಳಿಗೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ, ಕ್ಷತ್ರಿಯ, ವೈಶ್ಯ ಶೂದ್ರರೆಂಬ ೪ ವರ್ಣದವರು ಮಾಡುವ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳನ್ನೂ ವಿಭಾಗಿಸಿ, ಈ ಪಿತೃ ಗಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ವಿಶ್ವೇ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇದ್ದು, ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ವಾಸುದೇವನು ವಿಶ್ವೇ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ, ಪಿತೃ ಗಣಗಳಿಗೂ ತಾನು ನಿತ್ಯಾನಂದಕರವಾದ ಭೋಜನಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಸಿ ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವನು.

ಷಣ್ಣವತಿನಾಮಕನು ವಸುಮೂ  
ಗಣ್ಣ ಭಾಸ್ಕರರೊಳಗೆ ಪ್ರ  
ಪನ್ನರನುದಿನದಿ ನಿಷ್ಕಪಟಸದ್ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಮಾಳ್ವ ||  
ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕಾ  
ರುಣ್ಯಸಾಗರನಾ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ  
ಗಣ್ಯಸುಖವಿತ್ತವರ ಪೊರೆವನು ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲಿ || ೨೨ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-**ಷಣ್ಣವತಿನಾಮಕನು=೯೬ ಸ್ವರೂಪಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ಷಣ್ಣವತಿಯೆಂದು ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ, ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ವಸುಮೂಗಣ್ಣ ಭಾಸ್ಕರರೊಳಗೆ=ವಸುಗಣ, ರುದ್ರಗಣ, ಸೂರ್ಯಗಣಗಳೊಳಗೆ, ನಿಂತು=ಇದ್ದು, ಪ್ರಪನ್ನರನು=ಶರಣು ಹೊಕ್ಕವರನ್ನು, ಅನುದಿನ=ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ನಿಷ್ಕಪಟ=ಕಪಟವಿಲ್ಲದ, ಸದ್ಭಕ್ತಿಯಲಿ= ಸಮೀಚೀನವಾದ ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಮಾಳ್ವ=ಮಾಡುವ, ಪುಣ್ಯಕರ್ಮವ=ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಕಾರುಣ್ಯಸಾಗರ= ಕರುಣಾ ಸಮುದ್ರನು, ಆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ, ಅಗಣ್ಯಸುಖವಿತ್ತು=ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಎಲ್ಲಕಾಲದಲಿ= ಯಾವಾಗಲೂ, ಅವರ=ಆ ಪಿತೃಗಳನ್ನು, ಪೊರೆವನು=ಸಂರಕ್ಷಿಸುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಪರಮಾತ್ಮನು ಷಣ್ಣವತಿನಾಮಕನು ಎಂದು ಹೇಳಿರುವ ಕ್ರಮ ಹೇಗೆಂದರೆ:-

೧ ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ೯೬ ಶ್ರಾದ್ಧಗಳು ಬರುವವು. ಅವು ಯಾವುವೆಂದರೆ ಮನ್ವಾದಿಗಳು ೧೪, ಯುಗಾದಿಗಳು ೪, ಭಾದ್ರಪದ ಬಹುಳ ಪ್ರತಿಪದ ಮೊದಲು ಬಹುಳ ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಯವರೆವಿಗೂ ಮಹಾಲಯ ಶ್ರಾದ್ಧ ೧೫, ಮೇಷಾದಿ ಸಂಕ್ರಮಣಗಳು ೧೨, ಅಮಾವಾಸ್ಯೆಗಳು ೧೨, ವ್ಯತಿಪಾತಗಳು ೧೩, ವೈದ್ಯತಿಗಳು ೧೩, ತಿಸ್ರೋಷ್ಣಕಗಳು ೧೨, ಮೃತ ತಿಥಿ ೧, ಹೀಗೆ ೯೬ ಶ್ರಾದ್ಧ ಭೋಕ್ತನಾದುದರಿಂದ ಷಣ್ಣವತಿ ಸ್ವರೂಪಿಯೆಂಬ ಹೆಸರು ಪಡೆದಿರುವನು. ಮತ್ತು ಪಿತೃ, ಪಿತಾಮಹ, ಪ್ರಪಿತಾಮಹರಲ್ಲಿ ವಸು ರುದ್ರಾದಿತ್ಯ ರೂಪಗಳಿಂದ ಇರುವನು. ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನನು ವಸುರೂಪನಾಗಿಯೂ, ಸಂಕರ್ಷಣನು ರುದ್ರರೂಪನಾಗಿಯೂ, ವಾಸುದೇವನು ಆದಿತ್ಯರೂಪನಾಗಿಯೂ ಇರುವನು. ವಸುಗಳು ೮, ರುದ್ರರು ೧೧, ಆದಿತ್ಯರು ೧೨ ಅಂತು ೩೧, ಹೀಗೆ ೩೧ ರೂಪಗಳಿಂದ ವಸುರುದ್ರಾದಿತ್ಯರುಗಳ ದೇಹದೊಳಗೆ ಅಹಂಕಾರ ಜನ್ಯ ಅಂದರೆ ವೈಕಾರಿಕಾಹಂಕಾರ ಜನ್ಯ ಮನಸ್ಸು ತೈಜಸಾಹಂಕಾರ ಜನ್ಯ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು, ತಾಮಸಾಹಂಕಾರ ಜನ್ಯ ಪಂಚಭೂತಗಳು. ಹೀಗೆ ವೈಕಾರಿಕಾದಿ ೩ ವಿಧವಾದ ಅಹಂಕಾರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡಿರುವುದರಿಂದ ೩೧X೩=೯೩, ಪಿತೃ ಪಿತಾಮಹ ಪ್ರಪಿತಾಮಹ ೩ ಅಂತು ೯೬ ರೂಪಗಳಿಂದ ಪಿತೃಗಳಲ್ಲಿದ್ದು ತನ್ನನ್ನು ಶರಣು ಹೊಂದಿರುವ, ಅಂದರೆ ವಂತೀಯರು ಪಿತೃಗಳ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿ ನಿಷ್ಕಪಟದಿಂದಲೂ, ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೂ, ಶ್ರಾದ್ಧಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿದರೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕರುಣಾ ಸಮುದ್ರನಾದ ಹರಿಯು ಆ ಪಿತೃಗಳಿಗೆ ಅನಂತ ಸುಖವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು, ಸರ್ವಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ ಆ ಪಿತೃಗಳನ್ನೂ, ಶ್ರಾದ್ಧಮಾಡುವವರನ್ನೂ ಸಹ ಸಂರಕ್ಷಣೆ ಮಾಡುವನು.

**ಸುತಪ ಏಕೋತ್ತರಸುಪಂಚಾ  
ಶತವರಣ ಕರಣದಿ ಚತುರ್ವಿಂ  
ಶತಿ ಸುತತ್ವದಿ ಧಾತುಗಳೊಳಗಿದ್ದವಿರತಾನಿರುದ್ಧ ||  
ಜತನಮಾಳ್ವನು ಜಗದಿಜೀವ  
ಪ್ರತತಿಗಳ ಷಣ್ಣವತಿನಾಮಕ  
ಚತುರಮೂರ್ತಿಗಳರ್ಚಿಸುವದರಿಂದ ಬಲ್ಲವರು || ೨೩ ||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಸುತಪ=ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿದ್ದು, ಚೆನ್ನಾಗಿ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ತಾಪವನ್ನುಂಟು ಮಾಡುವವನಾದುದರಿಂದ ಸುತಪಃ ಎಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಏಕೋತ್ತರಸು ಪಂಚಾಶತ=೫೧ ಸಂಖ್ಯಾಕರಾದ, ವರಣ=ಅಕಾರಾದಿ ಅಕ್ಷರಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಕರಣದಿ=ಮನೋ ಇಂದ್ರಿಯಕ್ಕೆ, ಸ್ಥಾನಭೂತವಾದ ಹೃದಯ ಕಮಲದ ೧೨ ದಳಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಚತುರವಿಂಶತಿ ಸುತತ್ವದಿ=೨೪ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಧಾತುಗಳೊಳು=ಮಜ್ಜಾ ಮಾಂಸಾದಿ ೭ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿಯೂ (ಜೀವನಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದಿಂದಲೂ) ಇದ್ದು, ಅನಿರುದ್ಧ=ಅನಿರುದ್ಧನಾಮಕ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಅವಿರತ=ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನವಾಗಿ, ಜಗದಿ=ಜಗತ್ತಿನೊಳಗೆ, ಜೀವ ಪ್ರತತಿಗಳ=ಜೀವ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು, ಜತನಮಾಳ್ವನು= ರಕ್ಷಿಸುವನು, ಅದರಿಂದ=ಆ ಕಾರಣದ ದೆಶೆಯಿಂದ, ಷಣ್ಣವತಿನಾಮಕ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ೯೬ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿ ೯೬ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕರೆಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅನಿರುದ್ಧನ, ಚತುರಮೂರ್ತಿಗಳ=ಅನಿರುದ್ಧ ಅನಿರುದ್ಧ, ಅನಿರುದ್ಧ ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಅನಿರುದ್ಧ ಸಂಕರ್ಷಣ, ಅನಿರುದ್ಧ ವಾಸುದೇವ ಎಂಬ ಅನಿರುದ್ಧನ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳನ್ನು ಬಲ್ಲವರು ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಅರ್ಚಿಸುವರು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ೯೬ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಾರಾಂತರ ಹೇಳಿ ಅನಿರುದ್ಧನ ವ್ಯಾಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ 'ಸಮ್ಯಕ್ಪತೀತಿ ಸುತಪಃ' ಎಂಬ ನಿರ್ದೇಶನದಿಂದ ಸೂರ್ಯನೊಳಗಿದ್ದು ಜಗತ್ತಿನ ಅಂಧಕಾರವನ್ನು ನಿವೃತ್ತಿ ಮಾಡುವವನಾದುದರಿಂದ ಸುತಪನೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಹೆಸರು. ಅಕಾರ ಮೊದಲು ಕ್ಷಕಾರದವರೆವಿಗೂ ೫೧ ವರ್ಣಗಳು. ವರ್ಣಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನ ರೂಪಗಳು ೫೧. ಅವು ಹೇಗೆಂದರೆ ಅಜ, ಆನಂದ, ಇಂದ್ರ, ಈಶಾನ, ಉಗ್ರ, ಊರ್ಜ, ಋತಂಭರ, ಋಷಾಘ, ಇಶ, ಈಜ, ಏಕಾತ್ಯ, ಐರ, ಓಜೋಭೃತ, ಔರಸ, ಅಂತ, ಅರ್ಧಗರ್ಭ, ಕಪಿಲ, ಖಪತಿ, ಗರುಡ, ಘರ್ಮ, ಜಸಾರ, ಚಾರ್ವಂಗ, ಛಂದೋಗಮ್ಯ, ಜನಾರ್ದನ, ಝಾಟಿತಾರಿ, ಇಾಮ, ಟಂಕಿ, ಠಕಲ, ಡರಕ, ಢರಿಣ, ಣಾತ್ಯ ತಾರ, ಥಪ, ದಂಡೀ, ಧನ್ವೀ, ನಮ್ಯ, ಪಾರ, ಫಲೀ, ಬಲೀ, ಭಗ, ಮನು, ಯಜ್ಞ, ರಾಮ, ಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿ, ವರಾಹ, ಶಾಂತ, ಸಂವಿತ್, ಷಡ್ಗುಣ, ಸಾರಾತ್ಯ, ಹಂಸ, ಳಾಳುಕ, ನರಸಿಂಹ ಹೀಗೆ ೫೧ ರೂಪಗಳು,

ಅ ಮೊದಲು ಕ್ಷ ವರೆಗೂ ಇರುವ ಅಕ್ಷರ ಪ್ರತಿಪಾದ್ಯನೆಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು. ಹೃದಯ ಕಮಲದಲ್ಲಿರುವ ೧೨ ದಳಗಳಲ್ಲಿ ೧೨ ರೂಪಗಳು ಅವು ಶಕ್ತಿ, ಪ್ರತಿಷ್ಠಾ, ಸಂವಿತ್, ಸ್ಫೂರ್ತಿ, ಪ್ರವೃತ್ತಿ, ಪರಾವಿದ್ಯಾ, ಮತಿ, ನಿಯತಿ, ಮಾಯಾ, ಕಾಲ, ಪುರುಷ, ಹೀಗೆ ೧೨ ರೂಪಗಳು. ಈ ವಿಷಯಗಳೆಲ್ಲ ತಂತ್ರಸಾರ ಸಂಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ವಿಸ್ತಾರವಾಗಿ ಓದಬಹುದು. ಪೃಥಿವ್ಯಾದಿ ಪಂಚಭೂತಗಳು ಖಿ, ತನ್ಮಾತ್ರಾಗುಣಗಳು ಖಿ, ಜ್ಞಾನೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಖಿ, ಕರ್ಮೇಂದ್ರಿಯಗಳು ಖಿ, ಚಿತ್ತ, ಬುದ್ಧಿ, ಮನಸ್ಸು, ಅಹಂಕಾರ, ಅಂತು ೨೪ ತತ್ವಗಳು. ಈ ತತ್ವಗಳಲ್ಲಿ ಕೇಶವ ನಾರಾಯಣಾದಿ ೨೪ ರೂಪಗಳು ಇರುವುವು. ತ್ವಕ್, ಚರ್ಮ, ಮಾಂಸ, ರುಧಿರ, ಮೇದಸ್, ಮಜ್ಜಾ, ಅಸ್ಥಿಯೆಂಬ ೭ ಧಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ, ಸಂಕರ್ಷಣ, ವಾಸುದೇವ, ನಾರಾಯಣ, ಹಂಸ, ವಶಿಷ್ಠ ಎಂಬ ೭ ರೂಪಗಳು, ಭಗವದ್ರೂಪ ೧, ಜೀವ ೧, ಅಂತು ಒಟ್ಟು ೯೬. ಹೀಗೆ ಅನಿರುದ್ಧನು ೯೬ ರೂಪಗಳಿಂದ ಸಕಲ ಜೀವರಾಶಿಗಳ ದೇಹದೊಳಗಿದ್ದು ಜೀವರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು. ಜ್ಞಾನಿಗಳು ಈ ಅನಿರುದ್ಧನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನೇ ಅನಿರುದ್ಧಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ ಇತ್ಯಾದಿ ೪ ವಿಭಾಗ ಮಾಡಿ ಅರ್ಚಿಸುವರು.

**ಅಬುಜಜಾಂಡೋದರನು ವಿಪಿನದಿ  
ಶಬರಿಯೆಂಬಲನುಂಡು ಗೋಕುಲ  
ದಬಲೆಯರನೊಲಿಸಿದನು ಋಷಿಪತ್ನಿಯರು ಕೊಟ್ಟನ್ನ ||  
ಸುಭುಜ ತಾ ಭುಂಜಿಸಿದ ಸ್ವರಮಣ  
ಕುಬುಚಿ ಗಂಧಕೆ ಒಲಿದ ಮುನಿಗಣ  
ವಿಬುಧಸೇವಿತ ಬಿಡುವನೇ ನಾವಿತ್ತ ಕರ್ಮಫಲ || ೨೪ ||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಅಬುಜಜಾಂಡೋದರನು=ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡವನ್ನು ಉದರದಲ್ಲಿ ಧರಿಸಿದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ವಿಪಿನದಿ=ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ, ಶಬರಿಯೆಂಬಲನುಂಡು=ಶಬರಿಯೆಂಬ ತಾಪಸಿಯು ಕೊಟ್ಟ ಎಂಜಲು ಫಲಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದನು. ಗೋಕುಲದಬಲೆಯರನೊಲಿಸಿದನು=ಗೋಕುಲದಲ್ಲಿರುವ ಗೋಪಿಕಾಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ತನ್ನ ಅಂಗಸಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಋಷಿಪತ್ನಿಯರು=ಸತ್ರವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಪತ್ನಿಯರು, ಕೊಟ್ಟನ್ನ=ಕೊಟ್ಟ ಅನ್ನವನ್ನು, ಸುಭುಜ=ಮಿಷ್ಠಾನ್ನ ಭುಂಜಿಸುವ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಭುಂಜಿಸಿದ=ಉಂಡನು, ಸ್ವರಮಣ= ಸ್ವರಮಣನಾದರೂ, ಕುಬುಚಿ=ತ್ರಿವಕ್ತಿಯು, ಕೊಟ್ಟ, ಗಂಧಕೆ=ಗಂಧಕ್ಕೆ, ಒಲಿದ=ಮೆಚ್ಚಿ ಅವಳಿಗೆ ಅಂಗಸಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. (ಹೀಗಿರಲು) ಮುನಿಗಣ ವಿಬುಧಸೇವಿತ=ಋಷಿಗಣಗಳಿಂದಲೂ ದೇವಗಣಗಳಿಂದಲೂ ಸೇವಿತನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ನಾವಿತ್ತ ಕರ್ಮಫಲ=ನಾವು ಸಮರ್ಪಿಸುವ ಕರ್ಮಫಲಗಳನ್ನು ಬಿಡುವನೇ?

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಭಕ್ತವತ್ಸಲನೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:- ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ರಾಮಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಸೀತಾ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಮೇತನಾಗಿ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ವಾಸಮಾಡುವಾಗ ಶಬರಿ ಎಂಬ ತಾಪಸಿಯಾದ ವೃದ್ಧಳೊಬ್ಬಳು ರಾಮನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ಮೊದಲೇ ತಿಳಿದು ಗಿಡದಿಂದ ಉದುರಿದ ಒಳ್ಳೆಯ ಫಲಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅವನ್ನು ಕಚ್ಚಿ ತಿಂದು ರುಚಿ ನೋಡಿ ಚೆನ್ನಾಗಿದ್ದರೆ ಇದು ರಾಮನಿಗೆ ಎಂದು ಇಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೆ ರುಚಿನೋಡಿಟ್ಟ ಅನೇಕ ಫಲಗಳನ್ನು ಶ್ರೀರಾಮನು ಬಂದಾಗ ಸಮರ್ಪಿಸಿದಳು. ಶ್ರೀರಾಮನು ಆಕೆಯ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಆ ಹಣ್ಣುಗಳನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದನು. ಸ್ವರಮಣನಾದರೂ ಗೋಕುಲದ ಗೊಲ್ಲತಿಯರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದಲ್ಲಿ ಮೆಚ್ಚಿದನು. ಋಷಿಗಣಗಳಿಂದಲೂ, ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವ ಗಣಾರಾಧಿತನಾದರೂ ಋಷಿಪತ್ನಿಯರು ಕೊಟ್ಟ ಸಾಮಾನ್ಯವಾದ ಅನ್ನವನ್ನೂಂಡನು. ತ್ರಿವಕ್ತೃವಾದ ಸೈರಂದ್ರಿಯು ಗಂಧಕೊಡಲು ಪ್ರೀತಿಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅವಳಿಗೆ ಅಂಗಸಂಗವನ್ನಿತ್ತನು. ಹೀಗೆ ಜಾತಿ ಮೊದಲಾದವುಗಳಿಗೆ ದೃಷ್ಟಿಕೊಡದೆ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದವರಿಗೆ ಒಲಿದಮೇಲೆ ನಾವು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೊಟ್ಟ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದರೆ ಪರಮಾತ್ಮನು ಕೈಗೊಳ್ಳನೆ? ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವನು.

**ಗಣನೆಇಲ್ಲದ ಪರಮಸುಖ ಸದ್  
ಗುಣಗಳ ಲೇಶಲೇಶಕೆ  
ಎಣೆಯೆನಿಸದು ರಮಾಬ್ಜವಶಕ್ರಾದಿಗಳ ಸುಖವು  
ಉಣತುಣತ ಮೈಮರದು ಕೃಷ್ಣಾ  
ರ್ಪಣವೆನಲು ಕೈಕೊಂಬನರ್ಭಕ  
ಜನನಿ ಭೋಜನಸಮಯದಲಿ ಕೈವಡ್ಡುವಂದದಲಿ || ೨೫||**

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-**ಗಣನೆ ಇಲ್ಲದ=ಗಣನಮಾಡಲು ಶಕ್ಯವಲ್ಲದ, ಪರಮಸುಖ ಸದ್ಗುಣಗಳ=ಪರಮಾನಂದ ಮೊದಲಾದ ಸದ್ಗುಣಗಳ, ಲೇಶಲೇಶಕೆ=ಆನೇಕಾಂಶಗಳ ಪೈಕಿ ಒಂದಂಶಕ್ಕಾದರೂ, ಅಬ್ಜವ=ಬ್ರಹ್ಮದೇವರು, ಶಕ್ರಾದಿಗಳ=ಇಂದ್ರಾದಿಗಳು ಇವರುಗಳ ಸುಖವು ಎಣೆಯೆನಿಸದು=ಸಮವೆಂದು ಹೇಳಲಾಗದು. ಉಣತುಣತ=ತಾನು ಭೋಜನಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ, ಮೈಮರದು=ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಮೈಮರತು, ಆ ತುತ್ತುಗಳನ್ನು, ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆನಲು= ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣವೆಂದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸಲು, ಅರ್ಭಕ=ಬಾಲಕನು,

ಜನನಿ ಭೋಜನ ಸಮಯದಲಿ=ತಾಯಿಯು ಭೋಜನಮಾಡುವ ಸಮಯದಲ್ಲಿ, ಕೈವಡ್ಡುವಂದದಲಿ=ಕೈ ನೀಡುವಂತೆ, ಕೈಗೊಂಬನು=ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಅಪರಿಮಿತವಾದ ಸುಖ ಸ್ವರೂಪನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ಸದ್ಗುಣಗಣಗಳ ಲೇಶಾಂಶದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅಂಶಕ್ಕಾದರೂ ರಮಾ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿಗಳ ಸುಖವನ್ನು ಈಡುಗಟ್ಟಲು ಆಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸೇವೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ತಾನು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತ ಮಾಡುತ್ತ ಮೈ ಮರತು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ತುತ್ತು ತುತ್ತಿಗೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಸ್ಮರಣೆಮಾಡುತ್ತ ಆ ತುತ್ತುಗಳನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಾರ್ಪಣೆವೆಂದು ಸಮರ್ಪಿಸಿದರೆ ತಾಯಿ ಭೋಜನಕ್ಕೆ ಕೂತಿರುವಾಗ ಮಗುವು ಹತ್ತಿರದಲ್ಲಿ ಕೂತು ಎಂಜಲು ಅನ್ನಕ್ಕೆ ಕೈನೀಡುವಂತೆ ನಾವು ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು.

ಜೀವ ಕೃತಕರ್ಮಗಳ ಬಿಡದರೆ  
ಮಾವರನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಫಲಗಳ  
ನೀವನಧಿಕಾರಾನುಸಾರದಲವರಿಗನವರತ ||  
ಪಾವಕನು ಸರ್ವಸ್ವಭುಂಜಿಸಿ  
ತಾ ವಿಕಾರವನ್ನೆದ ನೊಮ್ಮಿಗೆ  
ಪಾವನಕೆ ಪಾವನನೆನಿಪ ಹರಿ ಉಂಬುದೇನರಿದು || ೨೬ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-**ಜೀವಕೃತಕರ್ಮಗಳ=ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ, ರಮಾವರನು=ಲಕ್ಷ್ಮೀಗಿಂತಲೂ ಉತ್ತಮನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು, ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಅವರಿಗೆ=ಆ ಜೀವರಿಗೆ, ಅಧಿಕಾರಾನುಸಾರದಲಿ=ಆ ಜೀವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ, ಅನವರತ=ನಿತ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ, ಫಲಗಳನೀವ=ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುವನು. ಪಾವಕನು= ಅಗ್ನಿಯು, ಸರ್ವಸ್ವ ಭುಂಜಿಸಿ=ನೀಚೋಚ್ಚವಿಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲಾ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಭುಂಜಿಸಿದರೂ, ಒಮ್ಮಿಗೆ=ಒಂದು ಕಾಲದಲ್ಲಿಯೂ, ವಿಕಾರವನ್ನೆದು=ವಿಕಾರವನ್ನು ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗಿರಲು, ಪಾವನಕೆ ಪಾವನನೆನಿಪ=ಪವಿತ್ರ ವಸ್ತುಗಳಾದ ಗಂಗಾದಿಗಳನ್ನು ಪವಿತ್ರ ತರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವವನೆಂದು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವ, ಹರಿ=ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಉಂಬುದೇನರಿದು=ನಾವು ಕೊಡುವ ಕರ್ಮ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೈಗೊಳ್ಳುವದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ?

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ರಮಾಪತಿಯಾದ (ಅಥವಾ ರಮಾಗಿಂತಲೂ ಶ್ರೇಷ್ಠನಾದ) ಪರಮಾತ್ಮನು ದೇವ ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಜೀವರು ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸರ್ವಕರ್ತ ಭಗವಂತನೆಂದು ಭಾವಿಸಿ, ಅವನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಶ್ರೀಹರಿಯು ಅವುಗಳನ್ನು ಬಿಡದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ತನ್ನ ಭಕ್ತರು ಮಾಡಿದ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡಿ ಅವರವರು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯವನ್ನನುಸರಿಸಿ ಅವರವರ ಯೋಗ್ಯತಾನುಸಾರವಾಗಿ ಅವರವರಿಗೆ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು. ಆದರೆ, ಅಪ್ರಾಕೃತನಾದ ರಮಾ ವಲ್ಲಭನು ಪ್ರಾಕೃತರು ಮಾಡುವ ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನೂ, ಇವರು ಕೊಡುವ ಪ್ರಾಕೃತಾನ್ನಗಳನ್ನೂ ಹೇಗೆ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನೆಂದರೆ, ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಗ್ನಿಯು ಸರ್ವವನ್ನೂ ಭಕ್ಷಿಸುವನು. ಆದರೂ ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವನ್ನು ಭಕ್ಷಿಸಿದರೂ ವಿಕಾರ ಹೊಂದುವುದಿಲ್ಲ. ದೇವತೆಗಳ ತಾರತಮ್ಯದಲ್ಲಿ 'ವಿಷ್ಣುಃ ಪರಮೋ ಅಗ್ನಿರವಮಃ' ಎಂದು ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಕಡೆಯವನೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು ಇಂತಹ ಅಗ್ನಿಯೇ ಸರ್ವಭಕ್ಷಕನಾಗಿ ವಿಕಾರ ಹೊಂದದಿರಲು, ಗಂಗಾದಿ ಪಾವನ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಾವನವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವ ಪರಮಾತ್ಮನು ಪ್ರಾಕೃತಾನ್ನವನುಂಡು, ಪವಿತ್ರವನ್ನಾಗಿ ಮಾಡುವುದೇನಾಶ್ಚರ್ಯ?

ಕಲುಷಜಿಹ್ವೆಗೆ ಸುಷುಭೋಜನ  
ಜಲ ಮೊದಲು ವಿಷದೋರುವುದು ನಿ  
ಷ್ಕಲುಷಜಿಹ್ವೆಗೆ ಸುರಸತೋರುವುದೆಲ್ಲಕಾಲದಲಿ ||  
ಸುಲಲಿತಾಂಗಗೆ ಸಕಲರಸಮಂ  
ಗಳವೆನಿಸುತಿಹದನ್ನಮಯ ಕೈ  
ಕೊಳದೆಬಿಡುವನೆ ಪೂತನೀಯ ವಿಷಮೊಲೆಯನುಂಡವನು || ೨೭ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-**ಕಲುಷ ಜಿಹ್ವೆಗೆ=ಪಿತ್ತಾದಿಗಳಿಂದ ಕೆಟ್ಟಿರುವ ನಾಲಿಗೆಗೆ, ಜಲಮೊದಲು=ನೀರು ಮೊದಲೊಂಡು, ಸುಷುಭೋಜನ=ಉತ್ತಮವಾದ ಮಿಷ್ಣನ್ನವು, ವಿಷದೋರುವುದು=ಕಹಿಯಾಗಿ ತೋರುವುದು. ನಿಷ್ಕಲುಷ ಜಿಹ್ವೆಗೆ=ದೋಷರಹಿತವಾದ ನಾಲಿಗೆಗೆ, ಸುರಸತೋರುವುದು=ಉತ್ತಮರಸವಾಗಿ ತೋರುವುದು. ಎಲ್ಲ ಕಾಲದಲಿ= ಸರ್ವಕಾಲಗಳಲ್ಲೂ, ಸುಲಲಿತಾಂಗಿಗೆ= ಸು=ಉತ್ಕೃಷ್ಟವಾದ, ಲಲಿತ=ಸೌಂದರ್ಯದಿಂದ ಕೂಡಿದ, ಅಂಗಗೆ= ಸ್ವರೂಪವುಳ್ಳ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಸಕಲರಸ=ಎಲ್ಲಾ ವಿಧ

ರಸಗಳೂ, ಮಂಗಳವೆನಿಸುತಿಹವು=ಮಂಗಳಕರವಾಗಿಯೇ ಇರುವುದು. ಪೂತನೀಯ=ಪೂತನಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯ, ವಿಷಮೊಲೆಯನು=ವಿಷಪೂರ್ಣವಾದ ಸ್ತನವನ್ನು, ಉಂಡವನು=ಪಾನಮಾಡಿದ, ಅನ್ನಮಯ=ಅನ್ನಮಯನೆಂದು ಹೆಸರುಳ್ಳ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು, ಕೈಕೊಳ್ಳದೆ=ನಾವು ಕೊಟ್ಟದ್ದನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಬಿಡುವನೆ=ಎಂದಿಗಾದರೂ ಬಿಟ್ಟಾನೆ?

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ನಾವು ಕೊಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳು ರುಚಿಯಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಅವು ರುಚಿಯಾಗಿಯೇ ಇರುವುವು. ಅದೂ ಭಗವನ್ಮಹಿಮೆಯೇ ಹೊರತು ಬೇರೆಯಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಶಿಶು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ನಾಲಿಗೆ ಕೆಟ್ಟಿರುವವರಿಗೆ ಎಂತಹ ಮಿಷ್ಣನ್ನವನ್ನು ಕೊಟ್ಟರೂ ನೀರೂ ಸಹ ಕಹಿಯಾಗಿಯೇ ತೋರುವುದು. ರೋಗಾದಿಗಳಲ್ಲಿದ್ದವರ ನಾಲಿಗೆಗೆ ರುಚಿಯು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿಯದು. ಒಂದೇ ಪದಾರ್ಥವು ಹೇಗೆ ಕೆಲವರಿಗೆ ರುಚಿಯಾಗಿಯೂ, ಕೆಲವರಿಗೆ ಕಹಿಯಾಗಿಯೂ ಇರಲು ನಾಲಿಗೆ ಕಾರಣವೇ ಹೊರತು ಪದಾರ್ಥವು ಕಾರಣವಲ್ಲವೋ, ಹಾಗೆ ನಮ್ಮ ದೇಹಾಭಿಮಾನಾದಿ ದೋಷಗಳಿಂದ ನಮಗೆ ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. 'ಯೇದೋಷಾ ಇತರತ್ರಾಪಿತೇಗುಣಾಃ ಪರಮೇಮತಾಃ' ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಯಾವುದು ದೋಷವಾಗಿ ಕಾಣುವುದೋ ಅದು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಗುಣವಾಗಿಯೇ ಇರುವದೆಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ, ನಮಗೆ ರುಚಿಸದ ಪದಾರ್ಥಗಳು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ರುಚಿಕರವಾಗಿಯೇ ಇರುವವು, ಭಗವದ್ಭಕ್ತನಾದ ಒಬ್ಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ತನ್ನ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರಾದ್ಧ ಬರಲು, ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಲು ಯಾವ ಪದಾರ್ಥವೂ ದೊರಕದಿರಲು, ಸಾಸಿವೆ ಮುದ್ದೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡಿಸಿದನು. ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಆ ಸಾಸಿವೆ ಮುದ್ದೆಯೇ ಅಮೃತದಂತೆ ಇದ್ದಿತೆಂದು ವರಾಹ ಪುರಾಣದ ವಾಕ್ಯವಿರುವುದು. ಭಗವದ್ಭಕ್ತರಿಗೇನೇ ಸಾಸಿವೆ ಮುದ್ದೆಯು ಅಮೃತವಾದಮೇಲೆ ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನು? ವಿದೇಹ ದೇಶವಾಸಿಯಾದ ಶ್ರುತದೇವನೆಂಬ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸುತ್ತಿರಲು ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣನು ಅವನ ಭಕ್ತಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮನೆಗೆ ಬಂದನು. ಆಗ ಬ್ರಾಹ್ಮಣನು ಸಾಸಿವೆ ಮುದ್ದೆಯಿಂದಲೇ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಿದನು. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಅದನ್ನು ಅಮೃತದಂತೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದನೆಂದು ಭಾಗವತ ದಶಮ ಸ್ಕಂಧದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವರು. ಅದೂ ಅಂತಿರಲಿ! ಪೂತನಿಯೆಂಬ ರಾಕ್ಷಸಿಯು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ತನದಲ್ಲಿ ವಿಷವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಂಡು ಬಂದು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಪಾನ ಮಾಡಿಸಲು ಅದನ್ನೂ ಕೂಡ ಪರಮಾತ್ಮನು ಬಿಡದೆ ಪಾನಮಾಡಿದನು. ಹೀಗಿರುವಾಗ ನಾವು ಕೊಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ಎಂದಿಗಾದರೂ ಬಿಡುವನೇ? ಸ್ವೀಕರಿಸದೆ ಬಿಡನೆಂದು ಭಾವವು.

ಪೇಳಲೇನು ಸಮೀರದೇವನು  
ಕಾಲಕೂಟವನುಂಡು ಲೋಕವ  
ಪಾಲಿಸಿದ ತದ್ವಾಸನೋರ್ವನು ಅಮೃತವೆನಿಸಿದನು ||  
ಶ್ರೀಲಕುಮಿವಲ್ಲಭ ಶುಭಾಶುಭ  
ಜಾಲಕರ್ಮಗಳುಂಬನುಪಚಯ  
ದೇಳಿಗಳವಗಿಲ್ಲವೆಂದಿಗು ಸ್ವರಸಗಳ ಬಿಟ್ಟು || ೨೮ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-** ಸಮೀರದೇವನು=ವಾಯುದೇವರು, ಕಾಲಕೂಟವನು=ಕಾಲಕೂಟವೆಂಬ ವಿಷವನ್ನು, ಉಂಡು=ಪಾನಮಾಡಿ, ಲೋಕ=ಲೋಕಗಳನ್ನು, ಪಾಲಿಸಿದನು=ರಕ್ಷಿಸಿದನು. ತದ್ವಾಸನೋರ್ವನು=ಹೀಗೆ ಭಗವದ್ವಾಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ವಾಯುದೇವರು, ವಿಷವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ, ಅಮೃತನೆನಿಸಿದನು=ಅಮೃತನೆಂದು ಕೀರ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿರುವನು. ಪೇಳಲೇನು= ಹೀಗಿರಲು ಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನು? ಶ್ರೀಲಕುಮಿವಲ್ಲಭ=ಶ್ರೀಲಕ್ಷ್ಮೀಪತಿಯು, ಶುಭಾಶುಭ ಜಾಲಕರ್ಮಗಳ=ಜನರು ಮಾಡುವ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಕರ್ಮ ಸಮೂಹಗಳನ್ನು, ಉಂಬನು=ಜನರಿಗೆ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಅವಗೆ=ಆ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ, ಉಪಚಯ=ದೇವವೃದ್ಧಿಯಾಗಲಿ, ಏಳಿಗೆ=ಹ್ರಾಸವಾಗಲಿ, ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ. ಸ್ವರಸಗಳ ಬಿಟ್ಟು= ಸ್ವರೂಪ ಸಂಬಂಧವಾದ ಆನಂದ ರೂಪವಾದ ರಸವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಬೇರೆ ಪದಾರ್ಥಗಳನ್ನು ತನ್ನ ವೃದ್ಧಿ ಹ್ರಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದಿಲ್ಲ.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಜನರು ಪೂಜಿಸಿ ನೈವೇದ್ಯ ಕೊಡುವುದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವುದು ಜೀವರ ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಹೊರತು ತನ್ನ ದೇಹ ಪುಷ್ಟಿಗೋಸ್ಕರವಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ.

ದೇವದೈತ್ಯರು ಸೇರಿ ಕ್ಷೀರಸಮುದ್ರವನ್ನು ಮಥನಮಾಡಿದಾಗ ಕಾಲಕೂಟ ವಿಷವು ಹುಟ್ಟಿ ಜಗತ್ತೆಲ್ಲವನ್ನು ದಹಿಸುತ್ತಿರಲು ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ಭೀತರಾಗಿ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಮೊರೆ ಹೊಕ್ಕು ವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಆಗ ರುದ್ರದೇವರು ವಿಷಪ್ರಾಶನ ಮಾಡಲು ಹೊರಟು ಬರುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಅಮೃತ ಮಥನ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದವರಿಗೆ ಸಹಾಯಭೂತನಾಗಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರಲು ತಾನೇಕೆ ವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಲಿಲ್ಲವೆಂದರೆ, ಭಾಗವತ ಅಷ್ಟಮ ಸ್ಕಂಧ ತಾತ್ಪರ್ಯದಲ್ಲಿ 'ರುದ್ರಸ್ಯಯಶಸೋರ್ಥಾಯ ಸ್ವಯಂ ವಿಷ್ಣುರ್ವಿಷಂವಿಭುಃ || ನಸಂಜಹ್ರೇ ಸಮರ್ಥೋಪಿವಾಯುಂ ಚೋಚಿ ಪ್ರಶಾಂತಯೇ ||' ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ವಿಷವನ್ನು



ಪರಿಹಾರಮಾಡುವ ಶಕ್ತಿ ಇದ್ದರೂ ರುದ್ರದೇವರಿಗೆ 'ನೀಲಕಂಠ' ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಕೊಡಿಸಬೇಕೆಂತಲೂ, ರುದ್ರದೇವರಿಗೂ ವಾಯುದೇವರಿಗೂ ಇರುವ ತಾರತಮ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವ ಉದ್ದೇಶದಿಂದಲೂ ತಾನು ವಿಷವನ್ನು ಪರಿಹರಿಸಿಲ್ಲ.

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಾರತ ತಾತ್ಪರ್ಯ ನಿರ್ಣಯ ೧೦ ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ ೧೪ನೆಯ ಶ್ಲೋಕ 'ಕಲೇಸ್ವರೂಪಂತದತೀವದುಃಸಹಂವರಾದ್ವಿಧಾತುಃ ಸಕಲೈಶ್ಚ ದುಸ್ವೃಶಂ | ಕರೇವಿಮಧ್ಯಾಸ್ತಬಲಂ ವಿಧಾಯದದೌಸ ಕಿಂಚಿದ್ಗಿರಿಶಾಯವಾಯುಃ || ಹರೇಃಕರಸ್ಪರ್ಶ ಬಲಾತ್ ಸಂಜ್ಞಾಮವಾಪ ನೀಲೋಸ್ಯಗಲಸ್ತದಾಸೀತ್ ||' ಅಮೃತ ಮಥನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ವಿಷವು ಎಂತಹುದೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ:-

ಅದು ಕಲಿಯ ಸ್ವರೂಪಭೂತವಾದುದು, ಯಾರಿಂದಲೂ ತಡೆಯಲಶಕ್ಯವಾದುದು. ಬ್ರಹ್ಮದೇವರ ವರದಿಂದ ಮತ್ತೊಬ್ಬರು ಸ್ಪರ್ಶಮಾಡಲು ಯೋಗ್ಯವಲ್ಲದಾಗಿದ್ದಿತು. ಇಂತಹ ವಿಷವನ್ನು ವಾಯುದೇವರು, ಸ್ವಲ್ಪ ಮಾತ್ರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಚೆನ್ನಾಗಿ ಉಜ್ಜಿ ಅದರ ವೇಗವನ್ನು ಕಮ್ಮಿಮಾಡಿ ರುದ್ರದೇವರ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿದರು. ರುದ್ರದೇವರು ಅದನ್ನು ಪಾನ ಮಾಡಿದ ಕೂಡಲೇ ಅದು ಗಂಟಲವಳಗೆ ನಿಂತು ರುದ್ರದೇವರು ಮೂರ್ಛಿತರಾಗಿ ಬಿದ್ದುಬಿಟ್ಟರು. ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಕೈಯಿಂದ ನೇವರಿಸಲು ಅವರು ಸಂಜ್ಞೆಯನ್ನು ಹೊಂದಿದರು. ಅವರ ಕಂಠದಲ್ಲಿ ಕಪ್ಪು ಹಾಗೆಯೇ ನಿಂತು ನೀಲಕಂಠನೆಂದು ಹೆಸರಾಗಲು ಕಾರಣವಾಯಿತು. 'ಅಥ ತ್ವದಾಜ್ಞಾಂ ಪುರತೋನಿಧಾಯ ನಿಧಾಯಪಾತ್ರೇ ತಪನೀಯರೂಪೇ|| ಸ್ವಯಂತವನಿರ್ಮಥ್ಯ ಬಲೋಪಪನ್ನಂ ಪಪೌಸವಾಯುಸ್ತುತಾಸ್ಯಜೀರ್ಣಂ ||' ತದನಂತರದಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನ ಆಜ್ಞಾಪ್ರಕಾರ ವಾಯುದೇವರು ಆ ವಿಷವೆಲ್ಲವನ್ನು ಬಂಗಾರದ ಪಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಥನಾದಿಗಳಿಂದ ವೇಗವನ್ನು ಕಮ್ಮಿ ಮಾಡದೆ ಹಾಗೆಯೇ ಕುಡಿದು ಬಿಟ್ಟರು. ಅದು ಅವರಿಗೆ ಜೀರ್ಣವಾಯಿತು. ಅಲ್ಲ ವಿಷಪಾನದಿಂದ ರುದ್ರದೇವರನ್ನು ಶ್ರೀಹರಿಯು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಉಳಿದ ವಿಷವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಪಾನಮಾಡಿದ ವಾಯುದೇವರು ಯಾವ ವಿಧವಾದ ವಿಕಾರವನ್ನೂ ಹೊಂದದೆ ಅಮೃತ ಎಂಬ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆದರು. ಅದೇ ಅಭಿಪ್ರಾಯವನ್ನೇ ದಾಸರಾಯರು ಇಲ್ಲಿ ಉದಹರಿಸಿದರು. ಈ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ವಾಯುದೇವರು ಕಾಲಕೂಟವೆಂಬ ವಿಷವನ್ನು ಪಾನಮಾಡಿ ಲೋಕವನ್ನು ಪಾಲಿಸಿರುವರು. ಪರಮಾತ್ಮನ ದಾಸರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ವಾಯುದೇವರೇ ವಿಷಪ್ರಾಶನದಿಂದ ಅಮೃತನೆಂಬ ಬಿರುದು ಪಡೆದರೆಂದ ಮೇಲೆ ಲಕ್ಷ್ಮೀವಲ್ಲಭನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದೇನು? ಜನರ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಾದಿ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ದ್ವೇಷಿಗೆ ದ್ವೇಷ ಫಲವನ್ನೂ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಪುಣ್ಯ ಫಲಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುವನು. 'ಶುಭಂಪಿಬತ್ಯಸೌನಿತ್ಯಂ ನಾಶುಭಂಸಹರೀಪಿಬೇತ್' ಎಂಬ ಬ್ರಹ್ಮಸೂತ್ರ ಭಾಷ್ಯದ ವಾಕ್ಯಾನುಸಾರವಾಗಿ ಪಾಪಿಗಳ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ಅವರಿಗೆ ಫಲಗಳನ್ನು ಉಣಿಸುವನು. ಭಕ್ತರು ಮಾಡುವ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಭಸ್ಮಮಾಡುವನು. ಪುಣ್ಯ ಫಲವನ್ನು ತಾನುಂಟು ಅವರಿಗೆ ಉಣಿಸುವನು. ಆದರೆ ನಿಜ ಭಕ್ತರು ಪೂಜಾದಿಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ಷಡ್ರಸೋಪೇತವಾದ ಅನ್ನ ಭಕ್ಷ್ಯ ಫಲಾದಿಗಳನ್ನು ಸಮರ್ಪಿಸಲು ಅವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ಆದರೆ ಇದು ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯ ಪ್ರೀತಿಗೋಸ್ಕರವಲ್ಲ.

'ಅನ್ನವನ್ನು ಭೋಜನ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ ಶರೀರ ಪುಷ್ಟಿಯಾಯಿತು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ಬಲ ಬಂದಿತು ಎಂದಾಗಲಿ ಭೋಜನ ಮಾಡದಿದ್ದರೆ ಶರೀರ ಕೃಶವಾಯಿತು. ದೇಹದಲ್ಲಿ ದೌರ್ಬಲ್ಯ ಉಂಟಾಯಿತೆಂದಾಗಲಿ ಇಲ್ಲ.' ಯಥಾ ತರೋರ್ಮೂಲ ನಿಷೇಚನೇನ ತೃಪ್ಯಂತಿ ತತ್ಸಂಧ ಭುಜೋಪ ಶಾಖಾಃ' ಎಂಬ ಭಾಗವತ ಚತುರ್ಥ ಸ್ಕಂಧ ವಾಕ್ಯದಂತೆ ವೃಕ್ಷದ ಬೇರಿಗೆ ನೀರೆರೆಯಲು ಹೇಗೆ ಶಾಖೆಗಳೆಲ್ಲವೂ ಪುಷ್ಟಿಯಾಗುವುವೋ ಹಾಗೆಯೇ ನಮಗೆ ಮೂಲಭೂತನಾದ ಪರಮಾತ್ಮನು ನಮ್ಮ ದೇಹದಲ್ಲಿದ್ದು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ನೆ ನಮಗೆ ತೃಪ್ತಿಯಾಗುವುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ನಮ್ಮ ಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವೀಕರಿಸುವನು. ತಾನೆ ಅನ್ನಮಯನು. ಅನ್ನಾದಿ ರೂಪಿಯಾಗಿ ತಾನೆ ಇದ್ದು ಅದೇ ಅನ್ನರಸದಿಂದ ತಾನೆ ತೃಪ್ತನಾಗುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ನಮ್ಮ ಅನ್ನದಿಂದ ಆಗುವುದೇನು? ಭಾಗವತ ಪ್ರಥಮ ಸ್ಕಂಧದ ೧೦ನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯ 'ಪ್ರತ್ಯುದ್ಯಯುಃ ಪ್ರಜಾಸ್ವರ್ವಾಃ ಭತ್ಯದರ್ಶನಲಾಲಸಾಃ ||೪೦|| ನತೋಪ ನೀತಫಲಯೋರವೇದೀಪಮಿವಾದ್ಯತಾಃ || ಆತ್ಮಾರಾಮಂ ಪೂರ್ಣಕಾಮಂ ನಿಜಲಾಭೇನ ನಿತ್ಯದಾ' ||೪೧|| (ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹಸ್ತಿನಾಪುರದಿಂದ ಪ್ರಯಾಣಮಾಡಿ ತಮ್ಮ ದೇಶವಾದ ಆನರ್ತ ದೇಶಕ್ಕೆ ಬಂದು ಶಂಕಧ್ವನಿಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು ಎಂಬ ಕಥಾಸಂದರ್ಭ)ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಬರುವಿಕೆಯನ್ನು ತಿಳಿದು ಪ್ರಜೆಗಳೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಸ್ವಾಮಿಯನ್ನು ನೋಡಬೇಕೆಂಬ ಲವಲವಿಕೆಯಿಂದ ಬೇಕಾದ ಭಕ್ಷ್ಯ ಭೋಜ್ಯಾದಿ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದಲೂ, ಫಲಾದಿಗಳಿಂದಲೂ ಕೂಡಿ ಕೃಷ್ಣನ ಸಮೀಪಕ್ಕೆ ಬಂದು ನಮಸ್ಕರಿಸಿ, ತಾವು ತಂದುದನ್ನು ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿದರು. ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಸ್ವರಮಣನು, ಪೂರ್ಣಕಾಮನು. ತನಗೆ ಯಾವುದು ಬೇಕಾಗುವುದೋ ಆ ವಸ್ತುವಾಗಿ ತಾನೇ ಆಗುವನು. ಹೀಗೆ ತನ್ನಿಂದ ತಾನೆ ಸುಖಪಡುವ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಇವರು ಕೊಟ್ಟ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಆಗುವ ಪ್ರಯೋಜನವು ಏನೆಂದು ಹೇಳಬೇಕು. ಅಂದರೆ 'ರವೇದೀಪಮಿವ' ಸೂರ್ಯ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುವವರು ಜಗತ್ತಾಶಕನಾದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಅಲ್ಲಿ ಒಂದು ದೀಪವನ್ನು ಹಚ್ಚುವರು. ಅದರಿಂದ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಎಷ್ಟು ಪ್ರಯೋಜನವೋ ಅಷ್ಟೇ ಪ್ರಯೋಜನವು ಇವರು ಕೊಡುವ ಪದಾರ್ಥಗಳಿಂದ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗಾಗುವದೆಂದು ಹೇಳಿರುವರು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ಭಕ್ತರನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ತಂದೆ ತಾಯಿಗಳು ಮಗುವಿನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ವೀಳ್ಯವನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅದನ್ನು ತಮ್ಮ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿಸಿಕೊಂಡು ಮಗುವನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವಂತೆ ನಾವು ಕೊಟ್ಟುದನ್ನು ತಾನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಸಂತೋಷಪಡಿಸುವನು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬೇಕು.

ಈ ಪರಿಯಲಚ್ಯುತನ ತತ್ತ  
ದ್ರೂಪ ತನ್ನಾಮಗಳ ಸಲೆ ನಾ  
ನಾಪದಾರ್ಥದಿ ನೆನನೆನದು ಭುಂಚಿಸುತಲಿರುವಿಷಯ ||  
ಪ್ರಾಪಕಸ್ಥಾಪಕ ನಿಯಾಮಕ  
ವ್ಯಾಪಕನು ಎಂದರಿದು ನೀ ನಿ  
ಲೀಪನಾಗಿರು ಪುಣ್ಯಪಾಪಗಳರ್ಪಿಸವನಡಿಗೆ || ೨೯ ||

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಈ ಪರಿಯಲಿ=ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿ, ಅಚ್ಯುತನ= ನಾಶರಹಿತನಾದ ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನ, ತತ್ತದ್ರೂಪ=ಅನಿರುದ್ಧ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನಾದಿ ರೂಪಗಳನ್ನು, ತನ್ನಾಮಗಳ=ಅನ್ನಾದಿಗತ ಅನ್ನಮಯಾದಿ ನಾಮಗಳನ್ನು, ಸಲೆ=ಒಂದುಗೂಡಿಸಿ, ನಾನಾ ಪದಾರ್ಥದಿ=ಭಕ್ತ್ಯಭೋಜ್ಯಾದಿ ನಾನಾಬಗೆಯಾದ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ, ನೆನನೆನದು=ಆಯಾ ಪದಾರ್ಥಗತ ಆಯಾರೂಪಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸುತ್ತ, ಭುಂಚಿಸುತಲಿರು=ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು. ವಿಷಯ=ವಿಷಯ ಸುಖಾದಿಗಳನ್ನು, ಪ್ರಾಪಕ ಜೀವರಿಗೆ ಸಂಬಂಧ ಪಡಿಸುವವನೂ, ಸ್ಥಾಪಕ=ಜೀವರಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಿಸುವವನೂ, ನಿಯಾಮಕ=ಪ್ರೇರಕನೂ, ವ್ಯಾಪಕನು=ವಿಷಯಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಕನೂ, ಎಂದರಿತು=ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನೇ ಎಂದು ತಿಳಿದು, ಅವನಡಿಗೆ=ಪರಮಾತ್ಮನ ಪಾದಕಮಲಗಳಿಗೆ, ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಗಳ=ನೀ ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯಪಾಪಾದಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಿ= ಸಮರ್ಪಣೆ ಮಾಡಿ, ನೀ=ನೀನು ನಿರ್ಲೀಪನಾಗಿರು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಪ್ರಕಾರ ನಮ್ಮ ದೇಹದೊಳಗೆ ಅನ್ನಮಯನಾಗಿ ಖಂಡರೂಪಿಯಾಗಿಯೂ, ಅನ್ನನಾಗಿ ಅಖಂಡ ರೂಪಿಯಾಗಿಯೂ, ಇದರಂತೆ ಪ್ರಾಣಮಯಾದಿ ರೂಪಗಳಿಂದ ಆಯಾ ನಾಮಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ ನಾನಾಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಾತ್ಮನಿರುವನೆಂದು ತಿಳಿದು ಭೋಜನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿರು. ಎಲೈ ಅಧಿಕಾರಿಯೆ! ವಿಷಯಾದಿ ಭೋಗಗಳನ್ನು ಕೊಡಿಸುವವನೂ, ಸ್ಥಿರಪಡಿಸುವವನೂ, ನಿಯಾಮಕನೂ, ವ್ಯಾಪಕನೂ, ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನೇ ಆಗಿರುವನು ಎಂದು ತಿಳಿದು ನೀನು ಮಾಡಿದ ಪುಣ್ಯ ಪಾಪಾದಿ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಪರಮಾತ್ಮನಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸು. ಶ್ರೀಪರಮಾತ್ಮನು ನಿನ್ನ ಪಾಪಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟು ಪುಣ್ಯಕ್ಕೆ ಫಲಗಳನ್ನು ಕೊಡುವನು. ನೀನು ಸಕಲವೂ ಪರಮಾತ್ಮನ ಕರ್ತೃಕವೆಂದು ಭಾವಿಸಿ ನಿರ್ಲೀಪನಾಗಿರು. ಆಗ ನಿನಗೆ ಕರ್ಮ ಲೇಪವಾಗುವುದಿಲ್ಲವೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಐದುಲಕ್ಷಿಂಭತ್ತರೊಂಭ  
ತ್ತಾದ ಸಾವಿರದೇಳನೂರರ  
ಐದು ರೂಪವಧರಿಸಿ ಭೋಕ್ತೃಗ ಭೋಜ್ಯನೆಂದೆನಿಸಿ ||  
ಶ್ರೀಧರಾದುರ್ಗಾರಮಣ ಪಾ  
ದಾದಿ ಶಿರಪರ್ಮಂತವ್ಯಾಪಿಸಿ  
ಕಾದುಕೊಂಡಿಹ ಸಂತತ ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನು || ೩೦ ||

**ಪದ್ಯಾರ್ಥ:-**ಐದುಲಕ್ಷಿಂಭತ್ತರೊಂಭತ್ತಾದ ಸಾವಿರದೇಳನೂರರ ಐದು ರೂಪವ=ಶಿಲ್ಕ೨೦೫ ರೂಪಗಳನ್ನು, ಧರಿಸಿ=ಸ್ವೀಕರಿಸಿ, ಭೋಕ್ತೃಗ ಭೋಜ್ಯನೆಂದೆನಿಸಿ=ಭೋಜನ ಮಾಡುವವನೆಂತಲೂ, ಭೋಜ್ಯವಾದ ಅನ್ನಮಯಾದಿ ರೂಪನೆಂತಲೂ, ಯೆನಿಸಿ=ಪ್ರಖ್ಯಾತಿಗೊಂಡು, ಶ್ರೀಧರಾದುರ್ಗಾರಮಣ=ಶ್ರೀದೇವಿ, ಭೂದೇವಿ, ದುರ್ಗಾದೇವಿಯರಿಗೆ ಪತಿಯಾದ, ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನು=(ದಾಸರಾಯರ) ಬಿಂಬ ರೂಪಿಯಾದ ಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನು, ಪಾದಾದಿ ಶಿರಪರ್ಮಂತ=ಕಾಲುಮೊದಲು ತಲೆ ಪರ್ಮಂತ, ವ್ಯಾಪಿಸಿ=ಮನುಷ್ಯಾದಿ ಶರೀರಗಳಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು, ಕಾದುಕೊಂಡಿಹ=ನಮ್ಮನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವನು.

**ತಾತ್ಪರ್ಯ:-** ಶ್ರೀ ಭೂ ದುರ್ಗಾರಮಣನಾದ, ನಮ್ಮ (ದಾಸರಾಯರ) ಬಿಂಬರೂಪಿಯಾದ ಶ್ರೀಜಗನ್ನಾಥವಿಟ್ಟಲನು ಅನ್ನಮಯಾದಿ ಖಂಡರೂಪಗಳು ೪೮೫೪೦೦, ಅನ್ನಾದಿ ಖಂಡರೂಪಗಳು ೪೩೦೫ (೫೮೯೨೦೫) ಹೀಗೆ ಭೋಜನ ಮಾಡುವವರಲ್ಲಿ ಅಂದರೆ ಪಂಚಪ್ರಾಣಗಳಲ್ಲಿಯೂ ತತ್ವಾಭಿಮಾನಿ ದೇವತೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ಜೀವರಲ್ಲಿಯೂ, ಸರ್ವೇಂದ್ರಿಯಗಳಲ್ಲಿಯೂ, ವ್ಯಾಪ್ತನಾಗಿರುವನು. ಅಲ್ಲದೆ, ಭೋಜ್ಯ ಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟು ೫೮೯೨೦೫ ರೂಪಗಳನ್ನು ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಆಪಾದ ಶಿರಃ ಪರ್ಮಂತವಾಗಿ ವ್ಯಾಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸರ್ವದಾ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕಾದುಕೊಂಡಿರುವನು. ಹೀಗೆ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಧ್ಯಾನಿಸಿದರೆ ನಾವು ನಿರ್ಲಿಪ್ತರಾಗಿ ಪರಮಾತ್ಮನನ್ನು ಹೊಂದಬಹುದೆಂದು ತಾತ್ಪರ್ಯ.

ಭೋಜನರಸವಿಭಾಗ ಸಂಧಿ ಎಂಬ ೪ನೆಯ ಸಂಧಿಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಮುಗಿದುದು

|| ಶ್ರೀ ಕೃಷ್ಣಾ ಪರ್ವ ಮ ಸ್ತು ||